

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ Η΄.
ΜΑΡΤΙΟΣ 1927

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ: ΤΡΙΚΕΡΙ

ΤΕΥΧΟΣ Θ΄.
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1927

"ΜΟΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ"

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

ΤΕΥΧΟΣ Η΄ - Θ΄
ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1927

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΤΡΙΚΕΡΙ

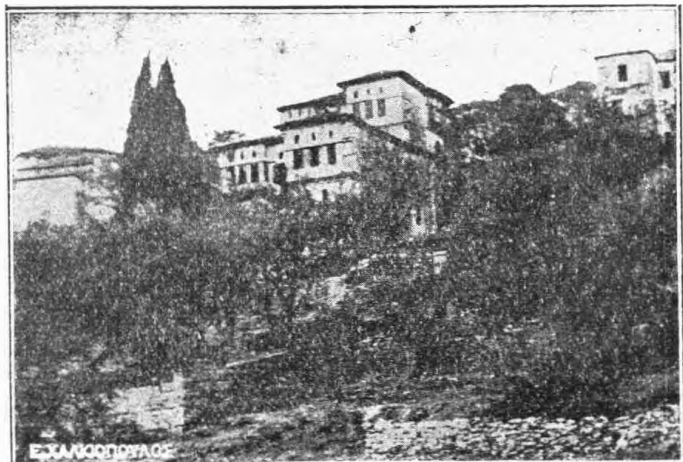
ΣΠΗΤΙ. ΦΟΡΕΣΙΑ. ΚΕΝΤΗΜΑ.

ἂν ἀγνωτεύουμε ἀπὸ τὸ βιολόρι μπλίνοντας στὸν Παγασητικὸ τὰ ριζοβούνια ποὺ σχηματίζουν τὴ χερσόνησο τοῦ Τρίκερι, ξεχωρίζουμε δεξιὰ μας στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ τὸ ὁμώνυμο γραφικὸ χωριὸ βλέποντας κατὰ τὴ δύση. Κάτω στὴν παραλία, κοντὰ στὸ πέρασμα τῶν πλοίων εἶνε τὸ ἐπίνειό του, ἀπὸ λίγα σπίτια καὶ μαγοζιά. Στὴ μέση τοῦ δρόμου πηγαίνοντας ἀπάνου γιὰ τὸ χωριὸ ἕνα κηγάδι, τὸ μόνον ποὺ τὸ ποτίζει, βρίσκεται σὲ μιὰ πλαγιά. Λίγα ἀραιὰ δέντρα τὸ στολίζουν καὶ ἰσχυρὰ λιγώτερα εἶνε φητρωμένα στὰ βουνά ποὺ τὸ τριγωνῶνε. Δὲν μοιάζουν τὰ συμπληθητικὰ βουνά του μετὰ τὰ χλοερὰ καὶ δροσερὰ βουνά τοῦ Πηλίου.

Γιὰ τὸ σκληρὸ καὶ ἄγονο ἔδαφος οἱ κάτοικοι, λιγώτερον γεωργοὶ καὶ περισσώτερον ναυτικοί, ξενητεύονται εὐκόλα καὶ ἐπιδίδονται στὴ σπογγαλιεία. Σὲ παλιότερα χρόνια ἢ οἰκονομικὴ κατάσταση τοῦ χωριοῦ ἦταν πολὺ πλεονεκτήματα καὶ αὐτὸ μᾶς τὸ μαρτυροῦν τὰ παλιὰ ἀρχοντιόσπιτα ποὺ σώζονται ὡς σήμερον καὶ ὡς καὶ εἰς πλείους μεταξωτὴ καὶ χρυσοκέντητες φορεσιῆς τῶν γυναικῶν, ποὺ κράτησαν τὴν τοπικὴ στολὴ τους καὶ σὴν καὶ ἡμερινὴν χρῆσιν ἀκόμη ἕως σήμερον.

Τὰ παλιὰ σπίτια τοῦ Τρίκερι μὲ τὴν ὁμορφὴν θεὰ πρὸς τὸν Παγασητικὸ καὶ τὸ Ἁγιοσ, ἂν καὶ πολλὰ τους εἶνε ἀρκετὰ κατεστραμμένα, διατηροῦνται ὅμως ἀρκετὰ καλὰ γιὰ νὰ μᾶς δώσουν μιὰ ξυνοτιανὴν εἰκόνα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀρχοντικοῦ σπιτιοῦ ἐδῶ καὶ ἐκκεντὸν χρόνια.

2. ΑΡΧΟΝΤΟΣΠΙΤΟ

Τὰ σπίτια αυτά εἶνε περιτριγυρισμένα τις πὸ πολλὰς φορές ἀπὸ μιᾶ μεγάλης εὐρύχωρης αὐλῆς καὶ ἔχουν κίεση ἢ σὲ σχῆμα ἀπλοῦ τετραγώνου (εἰκ. 2) ἢ σὲ σχῆμα Γ (εἰκ. 3) ἢ σὲ σχῆμα Π (εἰκ. 4). Εἶναι τριόροφα καὶ τὰ δύο κάτω πατώματα λιθόκλιτα καὶ τὸ τρίτον ξύλινο ἐπιχοισμένο με ἀσβεστη.

Τὸ ἐξωτερικὸν τὸν ἂν καὶ εἶναι πολὺ ἀπλὸν χωρὶς κανένα στολίδι, μολταῖα παῖρνε μεγάλη ποικιλία με τὴν προεξέχουσα στέγη, τὰ δικοσμητικὰ

πολύχωμα παράθυρα, πὸν βρίσκονται ἀπάνω ἀπὸ τὰ συνηθειμέναι (εἰκ. 3) καὶ τοὺς πλαστικὸς κλειστοὺς ἐξώστες. Τοὺς κλειστοὺς αὐτοὺς ἐξώστες πὸν εἶναι τόσο χαρακτηριστικοὶ στὰ ἑλληνικὰ λαϊκὰ σπίτια, ἂν καὶ πολὺ συχνὰ τοὺς νομίζει ὁ κόσμος γιὰ τούρκικους, τοὺς βρίσκουμε καὶ σ' αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα καὶ μεσαιωνικὰ ἱερὰ καὶ κοινὰ. Στὴν ἀρχαιότητα τοὺς ἔλεγε τιν δριφρακτοὺς, τὸ μεσαιῶνα ταβιάτα ἢ ταβλιότα καὶ σήμερον σαχισιά. Τόσο μεγάλη καλλιτεχνία ἦταν ἡ χρήση τους στὴν ἀρχαιότητα ὥστε γιὰ νὰ μὴν κλείνουνται οἷσιν ἡ δρόμοι ἀναγκάστηκεν ὁ Ἰπτωχος νὰ τοὺς φωτολογῆσιν δυνατὰ.

Ἰδιαιτέρα ἐπιβλεψὴν κέναι τὸ σπῆμα τῆς εἰκόνας 4 τοῦ ἀπλοῦ οἱ δύο πτέρυγες ἐνώνουνται ἀναμειχθῆναι με ἓνα μεγάλο τόξον, πὸν χρησιμεύει νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν τοφίτητα τοῦ ἀπάνω πατώματος εἶσι πὸν δίνει ἐξχωριστὴν ἀχοντιὰ καὶ χάρι.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπιτιοῦ διαμετρεῖται σὲ τρόπο ἀπλοῦ καὶ πρακτικὸν σύμφωνα με τὰς καθημερινὰς ἀνάγκες τοῦ βίου. Τὸ κάτω πάτωμα προορίζεται γιὰ τὰς ἀποθήκας καὶ τὰ ζῶα ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἐξω ἀπὸ τὸ σπῆμα ἰδιαιτεροὶ σταῖλοι. Ἐχει πολὺ λίγα ἀνοίγματα πρὸς τὸν δρόμον καὶ στὴν αὐλήν, γιὰ ἀσφάλεια. Τὸ μεσαῖον πάτωμα εἶναι ὁ κατοικίσιμος χώρος

3. ΑΡΧΟΝΤΟΣΠΙΤΟ

τοῦ σπιτιοῦ προσπίπτων τὸ χειμῶνα. Αὐτοῦ μένει ἡ οἰκογένεια, τρώει καὶ κοιμᾶται, γι' αὐτὸ καὶ οἱ κἀμαρες εἶναι κατὰ ἕληλα διασκευασμέναι καὶ ἔχουν ὅλες σχεδὸν ἀπὸ ἓνα τζάκι. Το ἀπάνω πάτωμα εἶναι τὸ πλουσιωτοστόλισμένο ἀπὸ τὸ ἄλλα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα ἐπιβλεπτικὸν προθάλαμον με πολλὰ παράθυρα (εἰκ. 5) σὺν ὅποσον ἀνοίγονται δύο ἢ τρεῖς κἀμαρες πὸν χρησιμεύουν κυρίως γιὰ τὰς ἐπιδοχὰς καὶ πολλὰς φορές καὶ γιὰ κατοικίσιμος

4. ΑΡΧΟΝΤΟΣΠΙΤΟ

κρεβάτια πολλὰς φορές ὑπῆρχε τὸ μεντελιὰ ἢ μεντέσι, δηλ. αὐτὸ ἓνα ντιβάνι σὲ σχῆμα Π πὸν ἔπιανε καὶ τὰς τοφῆς πτέρυγες τῆς κρεβιάτας. Το ντιβάνι αὐτὸ λεγοτανε στὰ βυζαντινὰ χρόνια τριζλίνο. Ὀλίγορα πρὸν τοῖνον τοῦ ἀπλοῦ, σὲ ὕψος δύο μέτρα περίπου, πάνω ἀπὸ τὴν κρεβιάτα, βύσκειται τὸ θύρι, γνωστὸν ἀπὸ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ σπίτια καὶ πάνω ἀπὸ αὐτὸ εἶναι οἱ πολύχωμα φεγγίτες με τὰ ὠροῦντα σχέδια.

Ἄν φανταστοῦμε τὰ σπίτια αὐτὰ σιγυρισμένα στὴν ἐτοχὴ τους, με τὴν ἀναπαντικὴν κρεβιάτα τους καὶ τὰ θύρια σολοσμένα καὶ τοὺς νοικοκυφίους με τὰς γραφικὰς στολῆς τους, τότε θὰ ἔχομε μιᾶν εἰκόνα τοῦ πλούτου καὶ τῆς ὁμορφιάς πὸν θάχαν τὰ σπίτια αὐτὰ σὺν καιρὸν πρὸς. Σήμερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν ἔμειναν δυστυχῶς παρὰ λίγα παραμελημένα σπίτια καὶ οἱ τοφῆς τῶν γυναικῶν.

5. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΜΕ ΤΗΝ ΚΡΕΒΑΤΑ

ΦΟΡΕΣΙΑ. ΚΕΝΤΗΜΑ.

Ἡ γυναίκεια φορεσιὰ διατήρησε στὸ Τρίκερι τὴν παλιὰ παράδοση καὶ γραφικότητα. Στὴν ὁμορφὴ ἐμφάνισή της συντελεῖ καὶ ἡ κορμοστασιὰ τῶν γυναικῶν οἱ ὁποῖες ἔχουν τὸ περισσότερο ψηλά ἀναστήματα καὶ εἶναι εὐθυτενεῖς καὶ ὁμορφες. Τὴν πιὸ γραμικὴ καὶ ὁμορφὴ εἰκόνα μᾶς δίνουν ὅταν πᾶνε στὴ βρύση γιὰ νερὸ μὲ τὴ γεράνια καθημερινὴ τους φορεσιὰ καὶ τὴ στάμνα στὸ κεφάλι ἢ ὅταν γυρίζουν μὲ γεμάτη στὸν ὄμο τὴ στάμνα τους (εἰκ. 6) πρὸ τὴν κρατᾶνε ἀκομὴ ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ ἀρχαῖες Ἑλληνίδες πρὸ βλέπομε στίς παραστάσεις τῶν ἀγγείων. Δὲν πᾶνε ὅμως πρὸς τὴ βρύση ντυμένες μὲ τὴν καλὴ φορεσιὰ, ἀλλὰ πάντα μὲ τὴν καθημερινή. Στὴν εἰκόνα μας ἡ Τρικεριώτισσα ἔχει τὴ στάμνα γιὰ νὰ δοῦμε μαζί μὲ τὴν καλὴ της φορεσιὰ καὶ τὸν τρόπο πρὸ κρατᾶνε τὴ στάμνα.

6. Η ΚΑΛΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

Ἡ φορεσιὰ τους ξεχωρίζει ἀπὸ τὴς ἄλλες γυναικεῖες φορεσιές τῆς Θεσσαλίας, πρὸ γίνονται πάντα ἀπὸ χοντρὰ μπαμπακερὰ ἢ μιλλινα ὑφάσματα καὶ μοιάζει πολὺ μὲ τὴς νηπιώτικες καὶ πρὸ πάντων μὲ τὴ Σκυριανή. (*)

Ὅλες οἱ φορεσιές τους, οἱ καθημερινές ὅπως καὶ οἱ γιορτιάτικες ἢ νυφικές, ἔχουν τὸ ἴδιο σχῆμα καὶ διαφέρουν μόνο στὴν ποιότητα τοῦ ὑλικοῦ καὶ στὸν πλοῦτο τοῦ κεντήματος. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ πλατὺ καὶ μακρὸ ποκάμισο μεταξωτὸ (εἰκ. 7) ἢ λινὸ, πρὸ εἶναι κεντημένο μὲ πλούσια κεντήματα στὸ γῦρο τῆς φούστας, τῶν μανικιῶν καὶ τῆς τραχηλιάς, ἀπὸ τὸ μεταξωτὸ ἢ μπαμπακερὸ φουστάνι μὲ τὴς πολλὰς πιέτες καὶ τὸ πανοκόρμι, τὴ ζώνη μὲ τὰ χουσαῖα ἢ ἀτημένα κλειδιώτημα, τὸ μποξὰ καὶ τὸ τσιμπέρι. Ὅλην τὴν ἰδιορρυθμίαν τῆς οἰκιακῆς τους χειροτεχνίας θὰ βροῦμε στὸ ποκάμισο πρὸ φαίνονται βάρουν μὲ φουρκὲς τὸ πιὸ πολὺ οὐδὲς καὶ κεντοῦν μόνες τους. Τὰ ἄλλα ὑφάσματα καὶ ἐξω-

(*) Πρὸβ. Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη: Ἑλληνικὴ Λαϊκὴ Τέχνη—Σκυρος.

τήματα τῆς φορεσιᾶς τους τὰ προμηθεύονται πάντα ἀπέξω. Τὸ κυριώτερο λοιπὸν κομμάτι τῆς φορεσιᾶς τους, τὸ μακρὸ ποκάμισο μὲ τὰ πλατεῖα μακρὰ μανίκια, φαίνεται στὸν ἀγγαλιό, τὸ λάκκο, καὶ γίνεται γιὰ τὴς καλὲς φορετιές ἀπὸ λεπτότατο μεταξωτὸ ὑφασμα, τὸ δλόσκετο, καὶ γιὰ τὴς καθημερινές ἀπὸ χοντροτέρου ποῦχει στὸ σιμιόνι λινάρι ἢ μπαμπάκι καὶ στὸ φάδι κονκλόνημα (μετάξι δευτέρας ποιότητος) καὶ λέγεται στέριο.

Γιὰ τὰ ποκάμισα φαίνονται δεκατέσσερις πῆγες ἢ σαράντα τρεῖς πιθαμὲς ὑφασμα. Ἀπ' αὐτὲς οἱ εἴκοσι ἐννέα πιθαμὲς χρειάζονται γιὰ τὸ κορμὶ καὶ οἱ δεκατέσσερις γιὰ τὰ μανίκια. Τὸ ὑφασμα τοῦ μεταξωτοῦ ποκάμισου γίνεται ἀπὸ λεπτὸ ἄβραστο μετάξι καὶ λέγεται σκέπη. Ἡ σκέπη ἐπειδὴ ὑφαίνεται μὲ ἄβραστο μετάξι εἶναι σκληρὴ καὶ γι' αὐτὸ προτοῦ τὴν κάμουν ποκάμισο τὴν βουτοῦν σὲ χλιαρὴ σαπουνάδα ὅπου τὴν ἀ-

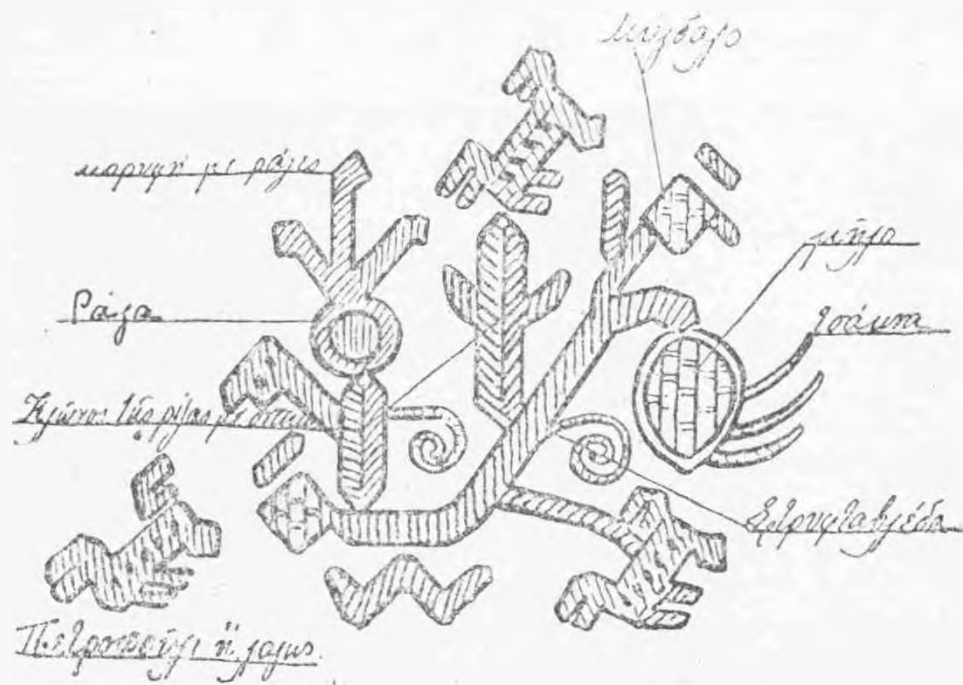
7. ΝΥΦΙΑΤΙΚΟ ΠΟΚΑΜΙΣΟ

φήνουν ὄλη νὴ νύχτα. Τὴν ἄλλη μέρα τὴν βράζουν μιὰ ὥρα σὲ σαπουνόνερο, τὴν βάρουν, τὴν κολλάζουν μὲ ριζόνερο καὶ ὕστερα τὴν στεγνώνουν τανίζοντάς τὴν στὸν ἥλιο, γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴ γυαλάδα τοῦ σιδερώματος, καὶ νὰ κρατήσῃ τὸ ὑφασμα τὴν ἀπαραίτητη σκληρότητα γιὰ τὸ κέντημα.

Τὰ χροῖματα τῶν μεταξωτῶν ποκάμισων τοῦ Τρίκερι εἶναι τὸ κόκκινο χτυπητό, τὸ ἄλικο, τὸ ἄσπρο, τὸ καφὲ κόκκινο, τὸ ἀρχελᾶτο, τὸ γεράνιο καὶ τὸ πράσινο σκοῦρο πρὸ μοιάζει σὰν μαῦρο. Τὸ ἄλικο καὶ ἄσπρο ποκάμισο συνειθίζεται γιὰ νυφικὸ ἢ καλὸ, τὸ ἀρχελᾶτο καὶ γεράνιο γιὰ δευτερότερο καὶ τὸ πρασινόμαυρο ὅταν κεντιέται μὲ χρυσόνημα φοριέται ἀπὸ τὴς γῆρες κι' ὅταν κεντιέται μὲ πολὺχρῶμα μετάξια φοριέται ἀπὸ τὴς γυναῖκες πρὸ οἱ ἄνδρες τους λείπουν στὰ ξένα.

Τὰ καθημερινὰ ποκάμισα πρὸ γίνονται ἀπὸ λινάρι, τὰ λινὰ, εἶναι ἄσπρα ἢ γεράνια. Στὰ λινὰ αὐτὰ ὑφάσματα πρὸ εἶναι προωρισμένα γιὰ ποκάμισα βάζουν στίς οὔγες στὸ φάδι μετάξι κι' ἔτσι γίνονται ὀλομέταξες καὶ ξεχωρίζουν.

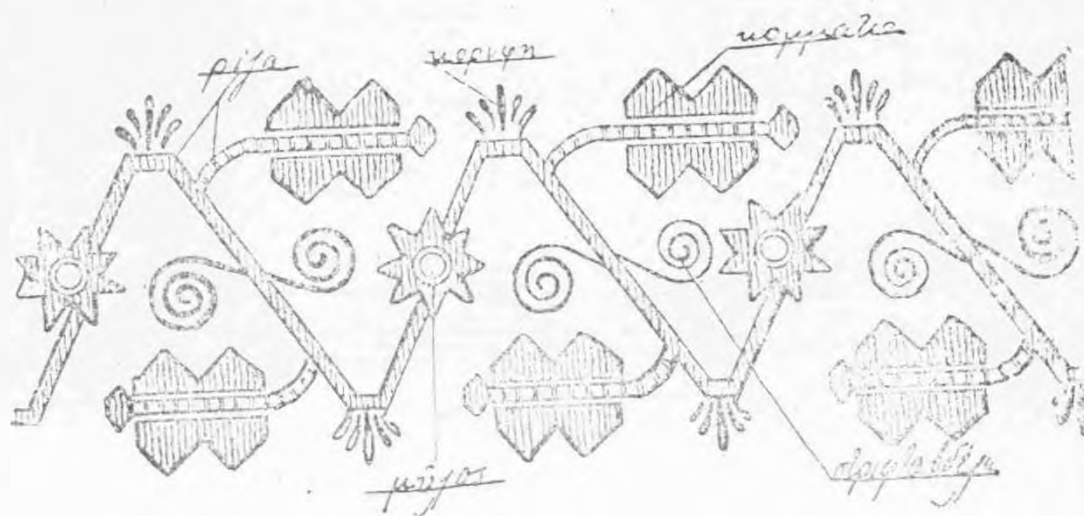
Ὅλα τὰ μεταξωτὰ ποκάμισα, πρὸ ὅλα σχεδὸν κεντιοῦνται μὲ χρυσόνημα, ἔχουν φαρούτερα ἢ στενώτερα διακοσμητικὰ θέματα μὲ τὴς ὀνομασίες τους καὶ κατατάσσονται ἀνάλογα μὲ τὸ πλοῦτο καὶ τὴ σύνθεσή τους γιὰ καλὰ ἢ δευτερότερα στὸ σεντοῦκι τῆς νοικοκυραῖς. Τὰ ποκάμισα αὐτὰ μὲ τὴς διαφορὲς ἀποχρώσεις, παίρνουν

8. ΚΕΝΤΗΜΑ ΜΕ ΤΑ ΚΟΒΕΡΤΙΑ

καὶ ἄλλα εἶναι πᾶς μέγεθος ἀπὸ τὸ μικρὸ καὶ ὀψιθὸ κόσμον ὅπως τὰ κοβέρτια (8) τὸ ξομπλάκι (17) οἱ πάπιες (11), τὰ κοτάκια (18) τὰ πετροπούλια (12) καὶ τὰ διύρομα ξομπλιαστά. Ἄλλ' αὐτὰ τὰ θέματα τὰ κοβέρτια, τὸ κλίμα, οἱ πάπιες, τὰ πετροπούλια καὶ οἱ ῥαίτσες, κεντιῶνται ἀποκλειστικῶς μετὰ χρυσόνημα πάντα ἐν μεταξωτῶν ὑφάσματι. Τὸ ξομπλί, τὸ θνήσκο, οἱ ῥαίτσες, τὸ σταφυλάκι, καὶ οἱ ράγες κεντιῶνται συνήθως μετὰ χρυσόνημα καὶ σπανίως μετὰ πολύχρωμα μετάξι. Τὰ κοτάκια καὶ ὅλα τὰ ξομπλιαστά κεντιῶνται μόνον μετὰ πολύχρωμα μετάξι καὶ πᾶς μετὰ χρυσόνημα, γιατί γίνονται πάντα ἐπάνω στὰ λιὰ ὑφάσματα.

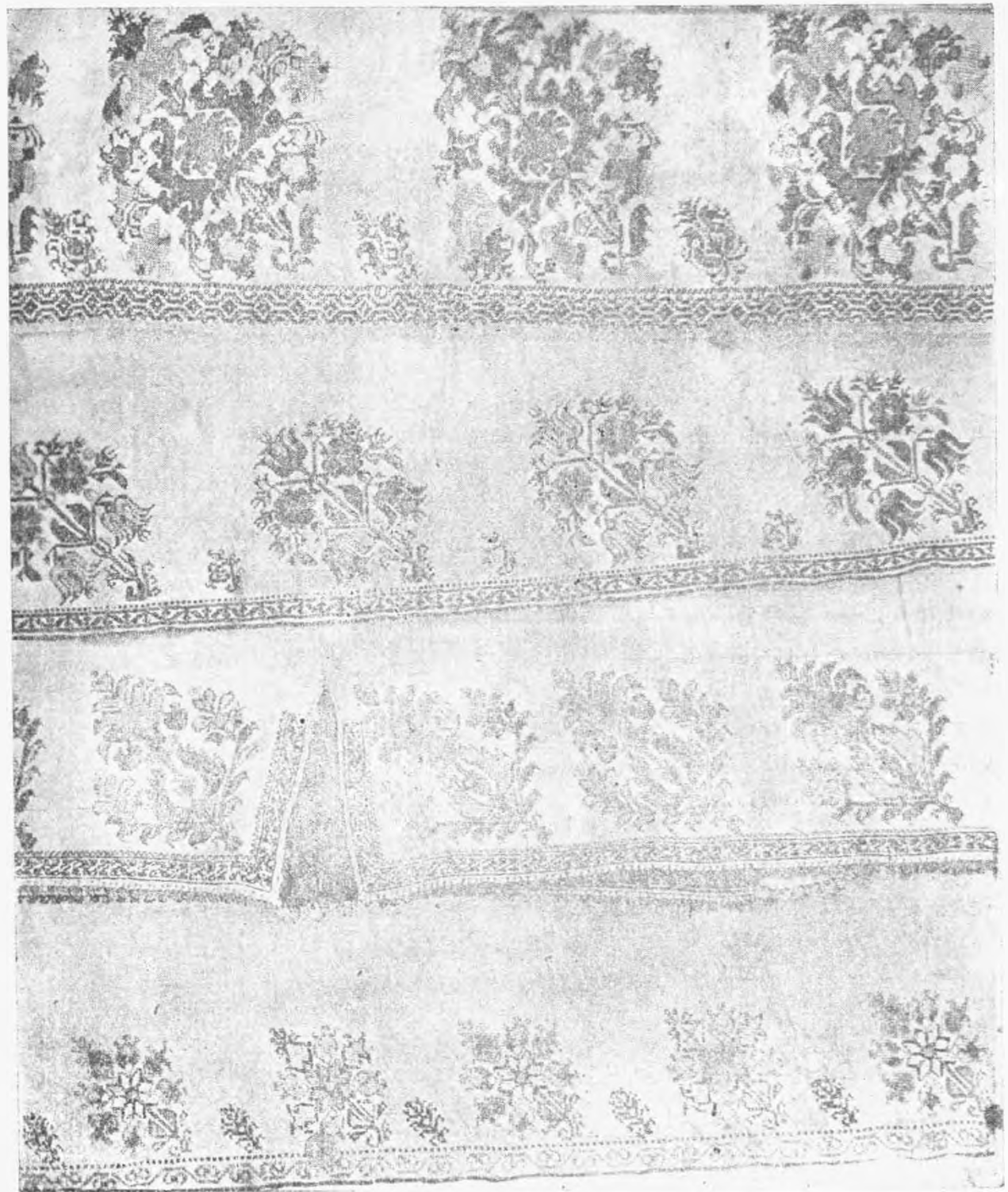
Τὰ τεχνεργεία κεντήματα εἶνε γραφτὰ ἢ ξομπλιαστά σύμφωνα μετὰ τὸν τρόπο τοῦ σχεδιάζονται ἀπὸ ἐπίπεδο ὑφάσματι. Ὅλα ὅσα κεντιῶνται μετὰ χρυσόνημα ἀπάνω στὰ μεταξω-

9. ΚΕΝΤΗΜΑ ΜΕ ΤΟ ΚΛΙΜΑ

τὰ εἶνε γραφτὰ, δηλαδή σχεδιασμένα πᾶνω στὸ πανί καὶ ὅσα κεντιῶνται μετὰ πολύχρωμα μετάξι ἐπάνω στὰ λιὰ εἶνε ξομπλιαστά. Ξομπλιαστά λέγονται ἐκεῖνα τὰ μοτίβα ποὺ κεντιῶνται μετὰ ὄντας τὴν κλωστής τοῦ ὑφάσματος, χωρίς νὰ εἶναι προσχεδιασμένα ἐπάνω σὲ αὐτό. Ἀπὸ τὴν τεχνολογία πέρθουν καὶ τὰ κεντήματα τὴν ὀνομασίαν τους ὅπως τὰ κεντήματα τῶν ποκαμίσεων τῆς εἰκόνας 11, τὸ ξομπλάκι (2) κτλ. Τὰ ξομπλιαστά αὐτὰ θέματα ἔχουν καταπληκτικὴ ὁμοιότητα μετὰ τὰ ξομπλιαστά σκυριανὰ ποὺ γίνονται στοὺς γύρους τῶν ποκαμίσεων (εἰκ. 7).

ἀνάλογα μετὰ τὸ κεντήματα τοῦ φέρουσαν καὶ εἰδικότερες ὀνομασίες ὅπως ἄλλο μετὰ τὰ κοβέρτια, ἄλλο μετὰ τὸ κλίμα, ἄλλο μετὰ τὴν ῥαίτση, ἄλλο μετὰ τὰ κοτάκια κτλ. Τὰ κεντήματα τῶν κεντημάτων ἄλλα εἶναι γεωμετρικά καὶ ἀποτελοῦν μιὰ ἐξακολουθητικὴ φράση ὅπως τὸ κλίμα (9) οἱ ράγες (13), τὸ σταφυλάκι (14), τὸ θνήσκο (16), οἱ ραίτσες (15) κτλ.

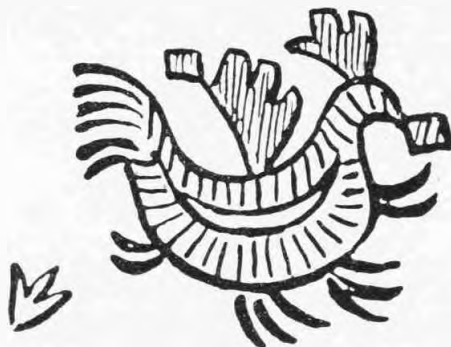

10. ΣΚΥΡΙΑΝΑ ΞΟΜΠΛΙΑΣΤΑ ΚΕΝΤΗΜΑΤΑ

Τὸ πιὸ πλούσιον καὶ εἰσὴ ἰσὴ κέντημα εἶναι τὰ κοβέρτια (εἰκ. 8)· αὐτὸ μπαίνει

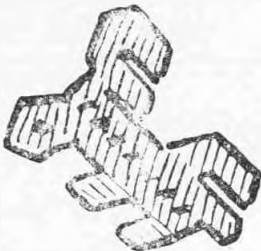
11. ΠΑΠΙΕΣ

12. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΙΑ ἢ ΛΑΓΟΙ

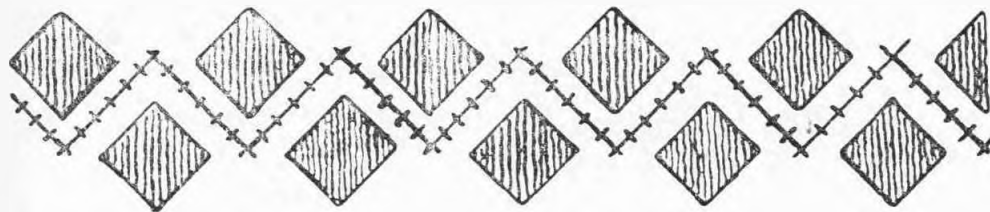
στὰ γιορτιάτικα καὶ νυφικά πο-
κίμισα καὶ εἶναι
τὸ πολυπλοκότε-
ρο στὴ σύνθετη
καὶ πιὸ χαρακτη-
ριστικὸ μοτίβο
τῆς Τρικεριτί-
κης κεντητικῆς.
Ἀπὸ ἓνα κλω-
νάρι φυτρώνουν
σὰν παρακλάδια

φύλλα καὶ λουλούδια, τὰ συνηθέστερα μοτίβα ποὺ μεταχειρίζονται οἱ Τρικεριτί-
σες στὰ κεντήματά τους καὶ τὰ ὁποῖα ἔχουν ἔντελῶς ξεχωριστὸν τοπικὸ χαρακτή-
ρα. Στὸ θέμα αὐτὸ ποὺ ἐπιναλίξιβάται τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο καὶ στολίζει ὀ-
λόκληρο τὸ γύρο τοῦ ποκάμισου καὶ τοῦ μανικιοῦ, βρῖσκομε ὅλες σχεδὸν τὶς χαρα-
κτηριστικὲς
ὀνομασί-
ες
τῶν μοτί-
βων καὶ βε-
λωνιῶν τους
τὴ στριφτα-
βδέλα, τὴν
τσάκνα, τὸ
μῆλο, τὸ μύ-
γδαλο, τὴν

κορφὴ μὲ τὶς ράγες, τὴ ράγα, τὸν κλώνο τῆς ρίζας μὲ τὸ θνήϊκο, τὸ πετροπούλι ἢ
λαγὸ.

Τὸ κλίμα (εἰκ. 9) εἶνε ἓνα κλωνάρι, ἢ ρίζα, σὲ σχῆμα ζίγκ-ζάγκ ποὺ κόβεται
στὴ μέση σὲ ἀποστάσεις μὲ ἀστέρια, οἱ μῦλοι ἢ ἔλικες, ἢ στριφταβδέλα καὶ στολί-

13. ΡΑΓΕΣ

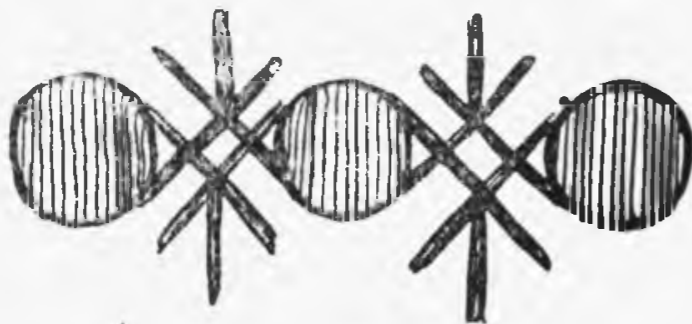
ζεται μεδι-
άφορα φύλ-
λα, τὰ κομ-
μάτια, καὶ
φυλλαρά-
κια, οἱ κορ-
φές. Κεν-
τιέται μὲ
ὠρισμένο
κανόνα.

Πρῶτα κεντιοῦνται οἱ μῦλοι γιὰ νὰ ὁριστοῦν οἱ ἀποστάσεις, ὕστερα ἢ ρίζα, ἢ
στριφταβδέλα, τὰ κομμάτια καὶ στὸ τέλος ἢ κορφὴ. Ἡ βελονιὰ τῆς στριφταβδέ-
λας, τῆς κορφῆς καὶ τῆς ρίζας λέγεται γκιουρκιφίσια. Τὰ κοβέρτια, τὸ κλίμα ὀ-
πως καὶ οἱ πάπιες (εἰκ. 11) καὶ τὰ πετροπούλια (εἰκ. 12) μπαίνουν πάντα γιὰ τὸ
στολισμὸ τῶν πιὸ καλῶν φορεσιῶν. Ἀπὸ τ' ἄλλα διακοσμητικὰ θέματα, οἱ ράγες
(εἰκ. 13), τὸ σταρνάκι (14), οἱ ραῖτσες (15), τὸ θνήϊκο (16) καὶ οἱ κρίνες, εἶναι
χαριτωμένα γεωμετρικὰ σχέδια ἀπὸ σχηματοποιημένα φύλλα καὶ κλωνάρια σὲ
σχήματα τὸ περισσότερο ζίγκ-ζάγκ. Κεντιοῦνται στ' ἀπλούστερα μετὰ ποκά-

14. ΣΤΑΦΥΛΑΚΙ

ίκο και οί κρίνες ξεχωρίζουν από τ' άλλα γιατί συνηθίζουν να κεντιούνται με χρυσόνημα αλλά και με πολύχρωμα μετάξια. Το ξομπλάκι μάλιστα όταν κεντιέται με χρυσάφι στα χρωματιστά ποκάμισα χρησιμεύει για νυφιάτικο, και στα μαυροπράσινα για πένθιμο. Στα ποκάμισα των γυναικών που οί άνδρες τους λείπουν στα ξένα το ξομπλάκι, το θνέϊκο και οί κρίνες γίνονται με πολύχρωμα μετάξια επάνω στ' άσκηλάτα ή μαυροπράσινα μεταξωτά.

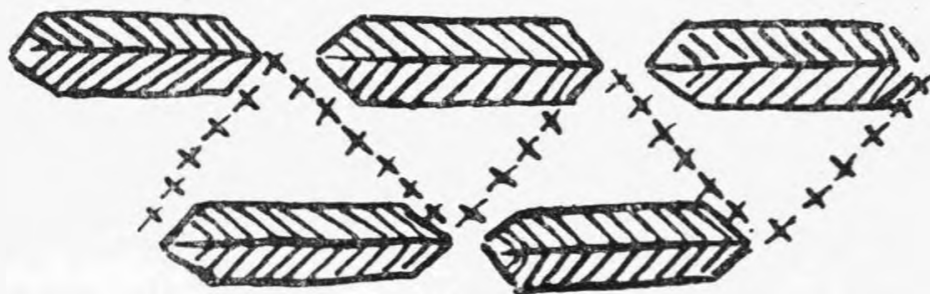

15. ΡΑΪΤΣΕΣ

Αυτά είναι τα γραφτά κεντητικά των μανικιών και της τραχηλιάς και ή νταντελωτή ταινία που μπαίνει στο μήκος του μανικιού και τὸ χωρίζει σε δύο μέρη (6, 7). Οί νταντέλες αυτές γίνονται στα κοπανέλια και λέγονται φάντες.

Τὰ ξομπλιαστά κεντήματα μπαίνουν πάντα στα καθημερινά λινά άσπρα και γεράνια ποκάμισα και κεντιούνται με πολύχρωμα μετάξια. Στα καλύτερα κεντήματα

του είδους αυτού ανακατώνουν και λίγο χρυσόνημα. Τα ξομπλιαστά όπως είπαμε σύμφωνα με τὸν τρόπο που κεντιούνται δεν έχουν ποτέ στρογγυλές γραμμές όπως βλέπομε στο κέντημα

16. ΘΝΕΪΚΟ

της εικόνας 18, στα κοτάκια, που είναι σχηματοποιημένα πουλιά. Πολλές φορές στα λινά ποκάμισα κεντιούνται με πολύχρωμα μετάξια και πολλά από τα σχέδια που γίνονται στα μεταξωτά, όπως τὸ θνέϊκο, οί ράγες, οί ραϊτσεσ, τὸ σταφυλάκι και ὁ άχινόματος, ένα είδος κεντητής νταντέλας που μπαίνει και στις ενώσεις των ποκάμισων. Τα λινά ποκάμισα έχουν για τέλειωμα στο γύρο τους, καθώς και στα μανίκια και την τραχηλιά, μικρή πολύχρωμη μπιμπίλα σε λεπτότατη τέχνη, εφάμιλλη στην όμορφιά με τις γνωστές μπιμπίλες των άλλων μερών και του γειτονικού Πηλίου — Μακρυνίτσα, Στοιγιάτες κλπ.

μισα όπως και τὸ ξομπλάκι (εἰκ. 17) που συνηθίζεται πὸ πολὺ ἀπ' ὅλα στα Τρικεριτικά ποκάμισα. Τὸ ξομπλάκι, τὸ θνέϊκο

μοτίβα που συνηθίζουν στα καλά μεταξωτά τους ποκάμισα, που τὸ στολισμό τους συμπληρώνουν οί χρυσές ὄμορφες νταντέλες που μπαίνουν για τέλειωμα στο γύρο του ποκάμισου

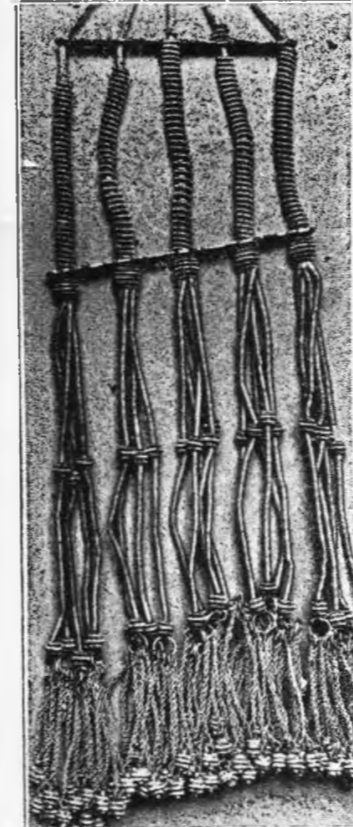
• Τὸ φουστάνι που είδαμε εἶνε ἕνα φόρεμα χωρίς μανίκια του οποίου τὸ ἔπάνω μέρος, τὸ παραχώρι, εἶνε ἕνας μποῦστος εφαρμοστός ὡς τὴ μέση με ἡμικυκλικὸ ἄνοιγμα για να φαίνεται ἡ κεντητὴ τραχηλιά του ποκάμισου και τὸ κάτω μέρος, ἡ φούστα, εἶνε πολύπτυχη, ἔχει δεκατέσσερες πηγές πλάτος, και φθάνει λίγο παραπάνω ἀπὸ τὸ γόνατο. Τὸ ἔφρασμα του φουστάνιου εἶνε ἀπὸ βαθύχρωμη κλαρωτὴ μεταξωτὴ στούφα. Ὅλα τὰ φουστάνια ἔχουν στο κάτω μέρος μι φαρδιά πιέτα και παρακάτω μι πλούσια ταινία ἀπὸ χρυσὴ στούφα, δεκα περίπου δάκτυλα που με τὰ χρωματιστά κλαδάκια και τὸ ἄνοικτὸ χῶμα του βάρθους της στολίζει πλούσια τὸ κάτω μέρος του φουστάνιου. Τὸ στούφιο αὐτὸ μεταξωτὸ ἔφρασμα συνηθίζεται μόνο για τὴ καλὴ φορεσιά ὅσο για τὴν καθημερινὴ μεταχειρίζονται χοντρὸ μπαμπακερὸ πανὶ σε γεράνιο ἢ κόκκινο χτυπητὸ χῶμα, γινομένο πάντα στο ἴδιο σχῆμα ὅπως και τὸ φουστάνι τῆς καλῆς φορεσιάς.

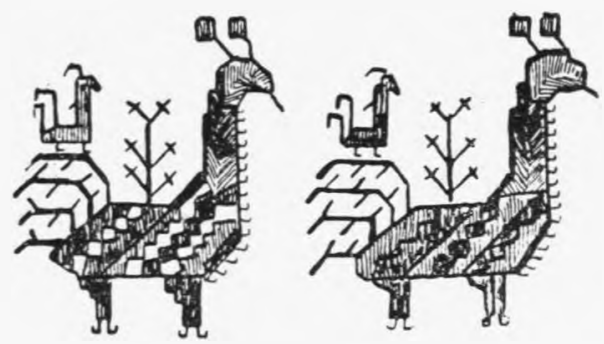
17. ΞΟΜΠΛΑΚΙ

Ἡ φορεσιά συμπληρώνεται με τὴ ζώνη που εἶνε μι πλατιὰ χρυσοῦφαντὴ ταινία, με τ' ἄσημένα κλειδοτήρια και ἀπὸ τὸ μεταξωτὸ μεγάλο ἄσταμπαριστὸ μιντίλι που μπαίνει ἀνάεσι στα κλειδοτήρια και κρεμῆται κάτω ἀπ' αὐτὰ (εἰκ. 6). Ἄλλες φορές στη θέση τῆς ζώνης με τὰ κλειδοτήρια μπαίνει ἕνας μεγάλος μποῦστος που σφίγγει τὴ μέση.

Για κεφαλόδεσμο ἔχουν οί Τρικεριτίσεσ τὸ χαρακτηριστικὸ σταμπάτο κίτρινο τσεμπέρι και για κοσμήματα διάφορα ἀσημένια και χρυσά νομίσματα, που φοροῦν στο στήθος, ὅπως και τὰ ἰδιόχρωμα ἄσημένα χρόσια (εἰκ. 19) που κρεμοῦν στις πλεξούδες τους.

19. ΑΣΗΜΕΝΙΕΣ ΦΟΥΝΤΕΣ

18. ΚΟΤΑΚΙΑ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

(Σχέδια τῆς ἴδιας)

ΠΟΙΗΣΗ:

ΣΤΟ ΜΕΣΑΝΥΧΤΙ!

Σιγαλά και γλυκά τὸ τραγούδι νὰ πῆς
στὴ παλιὰ τὴν κιθάρα σου τώρα
μὴν τὸ πάρης μὲ τέχνη, μὲ πόνο ἂν μορῆς,
μυστικό, σὺν εἰούτῃ τὴν ὥρα.

Ἐὸν ξέρεις καλὰ μ' ἄλλον δάκρυα νὰ κλαῖς
κι' ἔχει κάποιο παλμὸν ἢ φωνὴ σου
πὸν τοὺς ξένους κι' ἀπόμακρους πόρους τὰ λές
μ' ἕναν τρόπο σὺν εἰούτῃ τὴν ὥρα σου.

Τὸ τραγούδι τραγούδα μου τώρα σιγὰ
πὸν εἶχε γράφει — Τὶ ὠραῖο τραγούδι! —
στὴ σκληρὴ τὴν κοντέσσα, ὁ φτωχὸς, μιὰ φορὰ
καὶ τῆς τῶστελε μ' ἕνα λουλούδι.

Ἐνα πλάνο χαμόγελο κάποτε κι' ἕνα
ὀλογάλανο βλέμμα της μόνο
τοῦ φτωχοῦ καλλιτέχνη σαλέφαν τὰ φρένα.
Ἦ γιὰ τὴν χαρὰ, τόσο πόνο!

Στὸ ἀνθογάλι μαράθηκε πὰ τὸ λουλούδι,
Μέσ' τὸ μῆμα ὁ φτωχὸς λησμοναί,
Καὶ θλιμμένη ἢ κοντέσσα ἢ ξανθιά, τὸ τραγούδι
μὲ καμάρι κρυφὸ τραγουδαί...

Τοῦτο θέλω γλυκὰ τὸ τραγούδι νὰ πῆς
στὴν παλιὰ τὴν κιθάρα σου τώρα!
Μὴν τὸ πάρης μὲ τέχνη, μὲ πόνο ἂν μορῆς
μυστικό, σὺν εἰούτῃ τὴν ὥρα.

Ἔτσι, ὠραῖα! μὲ τὸ νοῦ μου μαζύ σου τὸ λέω...
Μὴ τὰ μάτια μου μὴν τὰ κνιτᾶς...
μὴ ζητήσης νὰ μάθῃς ποτὲ γιὰ κλαίω,
μὴ ρωτήσης ποτέ... μὴ ρωτᾶς!

ΩΡΑΙΟ ΣΠΙΤΑΚΙ...

Ἐραῖο σπιτάκι μακρινό, λουλούδι τῶν ἀφρῶν
σπιτάκι, ἀγάπη, χάιδεμα τοῦ πελαγήσιου ἀνέμου!
Ἦ ῥόδινο λησμόνημα τῶν ἄσβυστων κατμῶν!
Ἦ Ονειρο, φῶς, τραγούδισμα, χαρὸς χελιδονῶν,
Σπιτάκι πὸν δὲν ἀνοιξά τὴ θύρα του ποτέ μου.

Κι' ἂν μάτια ὀφρά, βαρκοῦλα μου, ἐκεῖ δὰ μᾶς καρτεροῦνε,
πάρε τῶν γλάρων τὸ δρομὶ, τοὺς ἐλιγμούς, τὰ νάζια,
καὶ κάνε ἀργὰ ν' ἀράξουμε, κι' ἀργὰ νὰ πλέμε κανε.
Ποιὸς ξέρει ἂν θᾶνε ἀπὸ κοντὰ κι' ἂν ἀπὸ μέσα θᾶνε
σὺν εἶσι ὅπως τὸ γράφουνε τὰ μάζρη τὰ γαλάζια.

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ:

ΤΟΣΟ ΣΕΜΝΗ!

Ἡ κ. Καίτη ἔρριξε μιὰ τελευταία μα-
τιά στὴ συρρισμένη σάλα μουρμουρί-
ζοντας:

«Ἐπὶ τέλους! Ξέρεις πὼς εἶνε δικό σου!»

Ἦ ὀρθιος κοντὰ σὺν τραπεζῇ τῆς μέσης ὁ
γυιὸς τῆς κοίταξε μιὰ φωτογραφία.

— Τίνος εἶνε αὐτῆς; ρώτησε τὴ μητέ-
ρα του.

— Εἶνε τῆς δεσποινίδος Λιλῆς, ἀπέναντι.

Ἦ, εἶνε μιὰ πολὺ κατῶ. πρέπει οἰκογέ-
νεια. Ὁ μπαμπᾶς τῆς ἔχει ἐργοστάσιο με-
γάλο, κλωστήριο. Τὴ γνώσια προχ' ἔς. Ἦ, Ἦ,
τέτοια κορίτσια εἶνε σπάνια σήμερα. Καὶ
περιορισμό, ἀυστηρότητα... Βῆμα δὲν κά-
νει ἀπὸ τὸ σπῆτι χωρὶς τὴν ἀδεία τῆς μη-
τέρας τῆς. Μόλις ἔμαθε πὼς εἶμαι δασκά-
λα τῆς Γαλλικῆς ἤρθε νὰ μὲ παρακαλέσῃ
νὰ τῆς κάνω μάθημα. Εἶχε κάνει πέρσι μὲ
μιὰ Φραντζέζα, ἀλλὰ ὁ μπαμπᾶς τῆς τὴν
ἔδωξε, γιὰτὶ ἔμαθε πὼς δὲν ἦταν καλῆς
διαγωγῆς καὶ φοβήθηκε μήπως τοῦ ξε-
μναλίσῃ τὸ κορίτσι του. Ἔτσι εἶν' αὐτῆς
οἱ περισσότερες... ἔκφυλες... Οὔτε μορφεῖ
νὰ μάθῃ κανεὶς πολλὰ πράγματα μαζί
του. Τῆς εἶπα: «Λιλίκα μου, παιδάκι μου,
πασαλείμματα θὰ πάρης ἀπ' αὐτῆς... Αὐτῆς
εἶνε γιὰ μωρὰ παιδιά. Ποιὲ δὲν μορφεῖ
νὰ μάθῃς μιὰ ξένη γλῶσσα τέλει... γιὰτὶ
δὲν ξέρουν καλά τὴ δική μας». Κι' Ἦ τὸ πα-
ραδέχτηκε. Ἦ ἀπ' αὔριο θ' ἀρχίσουμε τακτι-
κὸ μάθημα.

— Ἔχεις κουράγιο νὰ διδάξῃς ὑπερὸ
ἀπὸ τὸσον καιρὸ πὸν ἔχεις διακόψει, μαμᾶ;

— Ἦ διδασκαλία ἢ δική μου, παιδί
μου, εἶνε τόσο εὐχάριστη, ὥστε καταντάει
μιὰ ἀπλὴ συζήτηση. Θυμᾶμαι τὰ κοριτσιά-
κια στὴν τάξη μου ὅτι δοκίμαζαν τὴ με-
γαλύτερη χαρὰ, ὅταν εἶχαν μάθημα μαζί
μου. Πότι εἶ; ἀπορίες, ἔξω ἀπὸ τὸ μάθημα,
τοὺς ἔβουνα, τὶ κουβέντες κάναμε μαζί!
Κι' ἔπειτα μάθαιναν τὸ μάθημα τὴν ὥρα
πὸν τοὺς τὸ παρέδιδα, χωρὶς νὰ χάνουν ἀ-
νάγκη ν' ἀνοιξοῦν βιβλίον. Σὲ βεβοιώνω,
παιδί μου, πὼς δὲν ἔπληξα, δὲν βαριέ-
στησα ποτέ ἀπὸ τὴ δουλειά μου. Πού νὰ

ἰδῆς οἱ ἄλλοι, ὅλο γκρίνια καὶ μουρμούρα.
Καὶ δόστου ξεσποῦσαν στὰ κακόμοιρα τὰ
παιδιά. Ἦ! Sainte-Vierge, θαρρῶ πὼς
καὶ τώρα θὰ μορροῦσα ν' ἀρχίσω πάλι
κι' ἔς ἔχω συμπληρώσει τὰ ἔτη γιὰ τὴ
σύσταξή μου.

— Καὶ θάρροται ἐδῶ ἢ δεσποινίς;

— Ναι, πότε ἐγώ, πότε αὐτή... Ἦ ἕνα
βῆμα ἄλλωστε εἶμαστε.

Ἦ ἐκείνη τὴ στιγμή ἀνοιξε ἢ πόρτα τοῦ
μπαλκονιοῦ, τοῦ ἀπέναντι σπιτιοῦ καὶ φά-
νηκεν ἢ σιλοῖ ἐττι ἐνὸς κοριτσιοῦ, μὲ ὀλο-
γάλανα μάτια καὶ μακρονὲς κνιτῆδες, πὸν
ἔπεφταν παιχνιδιάρικα στοὺς ὤμους τῆς.

— Νάτην, Μίμη, κοίταξέ τὴν. Κοίταξε
τὶ σεμνὸ προφίλ, τὶ συνεσταλμένη ἔκφρα-
ση... Καὶ τὰ μαλλάκια τῆς, κοιτίδες... Δὲν
ἔχει ἔκκεινο τὸ ἀναιδέες, τὸ ἀγορίστικο πά-
νω τῆς. Ἦ μὲ εἶνε σπάνιο κορίτσι! Καὶ
νοικοκυρά! Τὴν εἶδες πὸν βγῆκε στὸ
μπαλκόνι; Δὲν ξεκολλάει ἀπὸ τὸ πλευρὸ
τῆς μαμᾶς τῆς καὶ τῆς ὑληρέειας στὴν
κοίτση. Διαρκῶς μὲ τὴν ποδιά...

Ἦ μπαλκονόπορτα ἔκλεισε τώρα κι'
ἔπειτα ἀκούστηκαν τὰ τζάμια πὸν κλεί-
νονταν ἀπὸ μέσα. Ὁ Μίμης προχώρησε
πρὸς τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο. Ἦ μαρτιάτικη
ἀτμόσφαιρα θερμαινόταν ἀπὸ τίς πρῶτες
ἀνοιξιτικὲς πνοές, πὸν παιχνιδίζαν στ'
ἀνθάκια τῶν ἀμυγδαλιῶν. Ἦ ἕνα ἄρωμα
νωποῦ χορταριοῦ ἐρχόταν πέρα ἀπὸ τὸν
κάρπο, ἀνακατεμένο μὲ τὴ μρωδιὰ ἀτ-
μοῦ -- ἦταν ἀτμός τοῦ τραῖνου πὸν περ-
νοῦσε ἀπὸ κάτω. Ἦ κ. Καίτη πῆγε
κοντὰ του.

— Ὅλο αὐτὸ τὸ σπῆτι εἶνε δικό τους.
Κι' ἔχουν κι' ἄλλο ἕνα μεγαλύτερο, ἔξω
στὸ τέρομα τοῦ τραῖμου.

— Πὼς λέγονται;

— Ἦ ἐθνίδης, λέγεται ὁ μπαμπᾶς τῆς. Ἦ
μαμᾶ τῆς εἶνε ἀπὸ τὴν ἐπτάνησο. Μὰ τὶ
ἀκοινώνητος πὸν εἶται, τὶ ἀκοινώνητος,
Mon Dieu! Δὲ δείχνεις κανένα ἐνδιαφέρον
νὰ γνωριστῆς μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Εἶνε
ἢ ἡλικία σου πιά... Τὶ κάθεσαι; Σὺν μη-

ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΑΣ

[‘Ο «Φιλότεχνος» θέλοντας να δώσει στους Νέους που νοιώθουν κάποια πνοή την ευκαιρία να εκδηλώσουν τις σκέψεις του, έβαλε στο προγράμμα του απ’ την άρχη σχετική διάταξη. (Πρόγραμμα § 5 και τμήτος Β, σελ. 63). Σήμερα τυπώνουμε σειρά ποιημάτων του κ. Παύλου Κριναίου Μιχαηλίδη, του νέου ποιητή για τον οποίον έγραψε κριτική στο τμήτος Σεπτεμβρίου ο συνεργάτης μας Άλκης Θρύλος.

Ευχόμαστε να δώσει καρπούς ή ενέργειά μας αυτή και να γίνει το περιοδικό μας το κίνητρο μιας ευγενικής άμιλλας μεταξύ των Νέων λογογράφων και να τους τονώσει στον ευγενικό τους αγώνα του Καλού.]

‘Ω νέοι, ή πρωτοεύπηνοι στο φως, χαρές του Άπριλίου.
 Από τους πράσινους καρμούς γίνονται οι άσπροι σπόροι!
 Στη χώρα έσεις οι λειτουργοί και οι /ατρευτάδες είστε.
 Δε φτάνει εμπρός για τους Θεούς, ή νέοι, και πολμηάστε!
 (Έκατό Φωνές) Κ. Π.

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ ΣΤΟΝ ΚΑΜΠΟ

I

Πέφτει γαλήνιο και γλαυκό το σούρνοπο στον κάμπο
 π’ ως φωτοδέσημη — το γυννί — που σιην έρμιά έπλανήθη
 μακρι’ απ’ τον γήλιο πώδυσε, φεγγαβολάει στο χώμι.
 Ξεζειεί απ’ τον ζυγό τὰ ζα κι’ απ’ ό ζειγάς καθίζει
 βροχός στο μυρολίθαρο να ξιποστίαση λίγο
 και στο χλωμό του μέτωπο που έγνωιες πικρές τ’ θυγώνων
 σταλάζει ή κάματος θερός του ιδρώτα την ψχίλα.
 Πλάι το σκιλί του τρυφερά τότε κοιτάει στα μάτια,
 και τὰ γελάδια μυγγανοῦν σαν παραπονεμένα.
 Στα βίθη άσπριζούνε οι σκελές των καλυβιών, που ανάβουν
 φωσάκια ωχρά και ταπεινά — μάτια έσπερνης γαλήνης —
 που στο έλαρό τους φως ή έρμιά καλοσυνεφεί ολοῦθε.
 — Κι’ άργοσημαίνει του Έσπερνου κι’ αντιβού ή καιμπίνα
 κ’ οι άχοί της, σμάρι πέρυδικες από πλαγιά ως λαγγάδι
 κι’ από ραχούλα ως διάσελο, λαλούν και τρικυμίζουν.

ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

II

Σύγκαιρα ως γέρνει του ζειγα στην πυροστία ή γυναίκα
 και συνταλίζει τη φωτιά, που γλουγλουκάει μία χύτρα,
 με της καμπάνας τον άχό τον πρώτο, δλόρηθη βίνει
 μ’ ελλάβεια, - προς το κίνισμα κοιτώντας - τον στανρό της.
 Τ’ Άγιου Σωτήρα είνε ή γιορτή περνοῦ που ξεμερώνει
 κ’ ή προσευκή στα χείλη της δεητικά ανεβαίνει
 και σβεϊ άταλό ψιθύρισμα, π’ ως θυμιατός γιομίζει
 κάπνισμα έληας Γεσθημανής και κόνων του Ίορδάνη
 θυμιάμα μόσκου κ’ εῦωδιά το φτωχικό καλίβι.
 — «Μνήσθητι Κύριε και για μάς, Ίλεως φανοῦ, και κάνε
 νανε ή χρονιά καλότυχη να σπείρη, να θερίση
 τ’ άγρου ή σποριάς κι’ ή δουλευτής το βιός του άκέριο πάλι,
 κι’ εγώ λαμπάδα δλόχουση σαν θυμωνιά μεγάλη
 και μοσκαλίβανο άκριβό τάμμα θε να σου φέρω
 στο παρεκλήσι, ή Κύριε, το θέρος πιά ως τελέψη
 και τὰ τζιτζίρια στις έληές να τραγουδάνε άρχίσουν».

ΣΤΟ ΠΛΗΧΤΙΚΟ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ

Στου φαρμακείου την πληχτικιά γαλήνη που μεθίει
 της καμφοράς και του πικρού λαβδάνου ή εῦωδιά
 σε μιὰ καρέλλα στη γωνιά με βουρκαμένα μάτια
 και με σεμνή κι’ άσκητικιά μορφή απ’ τις άγρούπιες
 προσμέν’ ή γρηά το φάρμακο που το τοιμάζει άργι,
 σ’ ένα γυδι κροπτάλλινο σκυφτός μουγγί ή στεσεύης.

Κι’ άφαιρεμένη — ώρα πολλή — κοιτάει θλιβιά και κρούα
 προς τις βιτρίνες που κλειστά μπουκάλια μ’ έτικέτες
 μυστηριακές, πολύχρωμες φινιάζουν στη γραμμή,
 — στρατός που μίταια πολεμά κι’ αιώνια, δίχως τέρμα,
 τον χαλαστή τον θάνατο που διαγομίζει κάστρα
 και στους γιαλούς κουρσεύοντας του βίου μας τὰ καζάβια,
 σέρνει μακριά στα ρόδινα περιγιάλια του Αιωνίου.

Κι’ όλο προσμένει, και στιγμές περίλυπη ως θανάτου
 κουνάει συμβολικά κι’ άργά τ’ άπρο κεφάλι ή γρηά
 παραμιλώντας στη σιωπή μ’ άπελπισία κι’ ‘Οδύνη.
 Κι’ όλο ένα φέρετρο κλειστό μ’ άνθια λευκά διοβμίνει
 φανταστικά όχ’ τὰ μάτια της — τ’ άγαπημένου άρρώπου —
 και τρεμουλιάζει κι’ άρχινά λικνιστικό ένα κλάμα,
 καθώς τραγούδι έρημικού συντριβανιού που στάζει
 στα σιωπηλά και πένθιμα νερά του Χινοπόρου.

Σ’ ΕΝΑΝ ΤΑΦΟ

Φτωχή άδερφή μου, ή τάφος σου πού νανε να θρηνήσω ;
 μικρό ήμουν τότε πώκλεισες τὰ μάτια τὰ γλαρά,
 και τώρα μάταια πολεμώ την ύψη σου συχνά,
 στών Άναμνήσεων το ναό που θαμποφέγγει άχνά
 Καῦμός ποιός νανε ποιο πικρός; στο νοῦ μου να ιστορήσω!

Μά όπου και νανε άδιάφορο, σε γής μιὰ σπιθαμή
 το κέντημά σου άτέλειωτο που άφήκες, τόσα χρόνια
 στο σπιτικό που ερήμωσε, να σου άποθέσω έκει,
 κι’ άντις λουλούδια ή κόλλυβα για νεκρική σπονδή,
 τη δαχτυλήθρα σου, άδερφή κι’ όλα σου τὰ βελόνια.

ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΕΠΙΤΑΦΙΑ

ΜΥΡΤΟ

‘Εδῶ αναπαύεται ή Μυρτώ με τον διπλόν αυλό της
 που στα συμπόσια κέρναγε τη θεία του μουσική.
 — Μ’ άλι την πήρε ή Χάροντας στους Ίσκιους για να πη
 κάτου στον Άδη ένα γλυκό που έζήλεσαν σκοπό της !

Β Α Κ Χ Ι Σ

‘Εδῶ κοιμάται τον στερνό τον ύπνο του θανάτου,
 διαβάτη ξένη, ή ώμορφη Βακχίδα ή Άθηνια
 π’ όλο με πάθος στοράγγισεν απ’ τον χρυσό άμφορέα
 της ‘Ηδονής, τ’ άγνό κρασί ως τη στερνή σταλιά του !

ΨΗΦΙΔΩΤΑ

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΗ ΕΥΔΙΑ

Ευδία τῆς Ἀνοιξῆς ἱερὴ παράγωγος νάρθηκος
μὲς στὴν ψυχὴ ποὺ ἐλύγισε βιρειὰ κάτω ἀπ' τὰ χιόνια
κι' οὐτ' ἓνα θρόϊσμα στὴ σιγή, μιὰ στέγη θαλωρῆς
φωλιά νὰ στήσουν τ' ἄγια σι.ν ποὺ φέρνεις χιλιδόνια !

Κ' ΕΙΠΕ Η ΚΑΡΔΙΑ Ν' ΑΝΘΙΣΗ

Κ' εἶπε κι' ἐδέησεν ἡ καρδιά κάποιον καιρὸ ν' ἀνθίσῃ
κ' ἡ Μοῖρα ἐγέλασε πικρά ! Τὶ νᾶχε γίνῃ ἀλί ;
Χλωμοὶ κι' ἀνεύωδοι ἄνθισαν τοῦ Φθινοπώρου ἄνθοι
π' ὦρα τὴν ὦραν ὁ ἄνεμος δαρχόταν νὰ μαδήσῃ !

ΚΥΠΡΟΣ

Νυφούλα σου πανέμοσση μὲς στὴ γλαυκὴ ἔρημιὰ
τοῦ λόντου, αἰώνια προσδοκᾷ τὸν λυτρωτὴ νυμφίον
καὶ σὺ ἀχτὲς σου ἀφροκεντάει τὸ κῦμα τὰ προικιά
σὺν τὶ νὰ λήῃ ἤμως, πικρὴ, τῆς Μοῖρας τὸ βιβλίον ;

ΣΤ' ΑΠΡΙΛΙΑΤΙΚΟ ΦΩΣ

Στὸ φῶς σου Ἀπρίλη τὸ χρυσὸ πὶο ἄψυς κι' ὁ σπαραγμὸς
μὰ κάλλιο ἐράσμια θᾶτανε θαμπὴ τ' Ὀχτώβρη δύση.
—Μὲ ἀνθοὺς φεγγᾶτο κοίταξε τὸ χάλασμα βωμὸς
ποὺ μάταια γλαύκα ὁ πόνος μου ζητᾷ γιὰ νὰ θρηνησῃ.

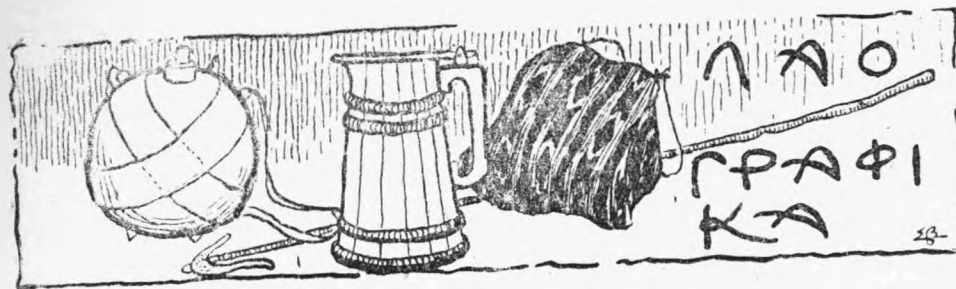
ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ ΔΑΣΟΣ

Τοῦ Φθινοπώρου τὰ χλωμά τὰ φύλλα πεθαμένα
σωρὸς στὸ δάσο ἀπλώθηκαν καὶ τὰ γυμνά κλαδιά,
κατάρτια καραβιῶν ἱερῶν π' ἀκίνητοῦν θλιβά,
σὲ μιὰ νεκρὴ ὠχροθάλασσα καιροὺς ναυαγισμένα.

ΜΑΤΑΙΟ ΣΑΛΠΙΣΜΑ

Μάταια σαλπίζεις τ' Ὀθρινὸ κοκόρι νὰ ξυπνήσῃ
τάγοῦ ὁ σκοριᾶς κι' ὁ δουλευτής, κι' ὁ ἀργάτης τ' ἀμπελιοῦ
θαμποὶ οὐρανοὶ καὶ κύματα καὶ πέλαγα παντοῦ,
κι' ἂν ξημερώνῃ τι γιὰ μᾶς; Ὅμοια ν' αἶ ἡ Αὐγὴ κ' ἡ Δύση.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ ΜΗΧΑΝΙΔΗΣ

Δ.

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ Ε - Π

(Ἀπὸ τὴ Συλλογὴ κ. Γεωργ. Φ. Σαμσαρέλλου, Ἀγυιὰ-Βόλος)

Ξαίρω.

1. Αὐτὸς ξαίρει τὶ ἔχει κατ' ἀπ' τὴ σκούφια του.
2. Ξαίρει ὁ Βλάχος τὶ ἔχει στὸν ντορβά.
3. Ξαίρ' ἢ γριὰ νὰ φτιάσῃ πίττα μὰ δὲν ἔχει τὸ λάδι.
4. Ξαίρει τὸ γομάρι νὰ φάῃ μακηδονήσι.
'Εμμ. Ξαίρει ὁ καθένας τὶ τοῦ συμφέρει. Μακηδονήσι = μαϊντανός.

Ξεκινᾷ.

1. Ἀλίμονο στὸν καθαλλάρη ποὺ λέει θὰ πάω, καὶ καλότυχος ὁ πεζὸς
ποὺ ξεκινάει. 225

Ξένο.

1. Ξένο γομάρι καθαλλίκεψες γλήγορα θὰ ξεκαθαλλικέψης.
2. Σὲ ξένο φασὶ πιπέρι δὲ βάζουν.

Ξένος.

1. Ὁ ξένος κι' ὁ στραβὸς τὸ ἴδιο εἶναι.
2. Τὸν ξένο μὲς' στὸ σπῆτι σου γιὰ μάρτυρα τὸν ἔχεις.

Ξεπέφτω.

1. Τὸ βουβάλι κι' ἂν ξεπέσῃ πάλι ἀξίζει ἔ.α θῶδι. 230

Ξέρα.

1. Στὴν κακιά τὴν ξέρα καλὸ εἶν' καὶ τὸ χαλάζι.
Βλ. Ἀναβροχιά 1.

Ξεφανερώνομαι.

1. Ξεφανερώθηκα σὺν παληοκαρνανάνα.
Παληοκαρνανάνα, παληὰ δεκάρα (τούρκικη ἢ ἄλλη) ποὺ δὲν ἔχει πιά πέραση.
Μεταφορικά καὶ γι' ἀνθρώπους.

Ξυνίζω.

1. Θὰ μοῦ ξυνίσῃ τὸ ξεῖδι.
'Εμμ. Δὲν ἔχω νὰ ὑποστῶ ζημιὰ.

Εύνομαι.

1. Εύνετ' ἐκεῖ πρὸ δὲν τὸν τρώει.

Εύψωμα.

1. Εύψωμα καὶ δίχως ρόγα καὶ παπούτσια ἀπὸ τῆ ράχη της. 235
Ἄγνιᾶ. — Ἐρμ. Χωρὶς ψωμί, δίχως μισθό, καὶ παπούτσια εἰς βάρος της.
(ἽΟροι προσλήψεως ὑπηρέτους. — Εἰρωνικά).

Ὀκνιά.

1. Ἡ ὀκνιά παιδιὰ δὲν κίνει κι' ἂν τὰ κἀνη δὲ φελοῦνε.

Ὀλα.

1. Ὅσα πετοῦν δὲν τρώγονται ἔλα.
Ἐρμ. Δὲν τρώγονται ἴλα τὰ πουλιά.

Ὀλίγος.

1. Οἱ πολλοὶ θὰ δεῦν μὰ οἱ λίγοι θὰ καταλάθουν.

Ὀνομα.

1. Στῆσε ὄνομα καὶ κάμε χωριό.

Ὀρίζω.

1. Τὸν σκύλο ὠρίζαν καὶ κείνος τὴν οὐρά του. 240
Βλ. Λέγω. 1.

Ὀρμηνεύω.

Ἐρμηνευμένο κεφάλι φουσκωμένο τουλούμι.

Πάθημα.

1. Τῶν πρώτων τὰ παθήματα τῶν ὑστερνῶν γεφύρια.

Παλαβός.

1. Θ' ἀργήσ' ἢ Ξούρου νὰ λουστῆ κι' ὁ παλαβὸς ν' ἀλλάξη.
Ἐρμ. Ξούρου (Ξούρω) ὄνομα πεποιημένον. Ἡ μὴ ἐνδιαφερομένη γιὰ κλωπισμοὺς δὲν θὰ λουστῆ σύντομα οὔτε ὁ παλαβὸς (ποὺ συνήθως εἶναι ρακένδυτος ἀλήτης) θ' ἀλλάξη ροῦχα.
2. Οἱ παλαβὸι δὲν θάξουν κουδούνια, ἀπ' τὰ φερσίματά τους φαίνονται.
3. Παλάθωσαν οἱ παλαβοί. 245
Ἐρμ. Ἦτανε κι' ἀπογίνανε.

Παπᾶς.

1. Παπᾶ κορβίδεψες, παπᾶς δὲ θὰ γίνης.
2. Παπᾶς ἀπὸ τὴν πόλη παπαδιὰ ὁμολογάει.

Παραπέρα.

1. Σήκω ἀπ' αὐτοῦ καὶ πῆσε παραπέρα.

Παραπονιάρης.

1. Δὲν εἶμαι φαγάς εἶμαι παραπονιάρης.

Παράς.

1. Ὁ παράς σταύρωσε τὸ Χριστό. 250

Πεινώ.

1. Ὁποιος πεινᾷ κομμάτια ὀνειρεύεται.
Παραλλαγή: καρβέλια βλέπει στὸν ὕπνο του.

Περασμένος.

1. Βροχὴ περασμένη γιαμπρολούκι δὲ χρειάζεται.
Γιαμπρολούκι, κουβέντα, συζήτηση.

Περήφανος.

1. Ὁ περήφανος κι' ὁ τρελλὸς μένει πάντα μοναχός.

Πέρνω.

1. Ὅ,τι πᾶρ' ἢ νύφη ἀπὸ Δευτέρα.
Ἄγνις. Τὴν Δευτέρα (τὴν ἐπομένη τοῦ γάμου ποὺ γίνεται συνήθως Κυριακῆ) παίρνει ἢ νύφη ὅ,τι ἔχει νὰ πῆρη προικιό.
2. Σὰ νὰ εἴχα τὸ κῆπο καὶ τοὺς πῆρα τὰ μῆλα. 255

Πέρπερας.

1. Σὰν τὸν πέρπερα στὸ καντύλι.
Ἄγνις. Πέρπερας, πεταλούδα ποὺ τριγυρνᾷ στὸ φῶς.

Πέρσι.

1. Πέρσι φυτεψιάστρο φέτος καρπισιάστρο.
2. Πέρσι ψόφησε φέτος θρώμησε.
3. Πῶς πᾶ τὰ παιδιὰ σου πέρπερα ;
— Πέρσι περπατοῦσαν φέτος μπουσουλοῦν.

Πιάνω.

1. Ἡ μύγα πιάνεται καλλίτερα μὲ τὸ μέλι παρὰ μὲ τὸ ξεῖδι. 260

Πλᾶνος.

1. Λίγος πλᾶνος μεγάλο ψάρι.
Πλᾶνος, δόλωμα.

Πλούτη.

1. Τὰ πλούτη ἂν πᾶν' ὡς τὰ παιδιὰ δὲν πᾶνε ὡς τ' ἀγγόνια.

Πομπή.

1. Κρέμασαν οἱ ποδιές καὶ σκεπάστηκαν οἱ πομπές.

Πολλοί.

1. Οἱ πολλὲς μαμὲς θγάζουν τὸ παιδί στραβό.
2. Οἱ πολλὲς οἱ γῶμες βουλιάζουν τὸ καράβι.
3. Ὅπου λαλοῦν πολλοὶ κοκίροι ἀργεῖ νὰ ξημερώση.
1—3 ἢ ἴδια σημασία.
4. Στους πολλοὺς ἀνάθεμα δὲ χωρεῖ.
5. Τὰ λόγια τῶν πολλῶν κάνουν τὸν ἄνθρωπο λυλό.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΤΕΧΝΕΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ

ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1927

ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΑΘΕΙ ΝΑ ΘΕΩ-
ΡΕΙ ΕΘΝΙΚΟΝ Ο,ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΣ·

ΣΟΛΩΜΟΣ

ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ:

Γ Α Λ Η Ν Η

Τι θεία γαλήνη σήμερα σὶν Πάρασητικὸν
οὔτ' ἓνα κῶμα· Τὰ βουνὰ τριγύρω σμαραγδένια·
τ' ἀγέρι πιὸ ἀπαλότερο κι' ἀπ' ὄνειρο γλυκὸν
γιὰ νὰ φωλιάσῃ δὲ θὰ βρῆ οὔτε μιὰν ἄκρη ἢ ἔννοια.

ΣΑΝ ΑΝΘΗ

Ἀγνάντια χιονοσκέπαστη κ' ἢ Γούρα σὴ βραδείᾳ
στοὺς βάθος πέρα λὲς κι' ἀνθοὶ τὰ χιόνια τῆς φαντάζουν
οὐκ ἀνήθη ὅλα τὰ γύρω τῆς τὰ ὀνειρεύεται ἢ καρδιά—
οὐκ ἀνήθη ὅλα τὰ γύρω τῆς μεθυστικὰ ἐνωδιάζουν.

Ο Λ Ο Γ Υ Ρ Α

Ἐραία ἢ γιολάντια ἀπλώνεται τῶν γύρω μας βουνῶν
μέσ σ' οὐρανοῦ τὴν κάτασπρη καὶ γελαστὴ εὐφροσύνη
καὶ λούζονται χαρμόσυνα σ' Ἀνοιξῆς «φάος ἄγνων»
γραμμὴ καὶ χροῶμα κι' ὄνειρο καὶ θεῖον καὶ καλωσύνη.

ΣΑΝ ΟΝΕΙΡΟ

Τὰ δρόματα λαχταριστὰ κι' ὄλο εὐτυχία. Πῶς
μὲ μιὰς τὸ κάθε τι ἄλλαξε κ' εἶν' ἀντισμένη ἢ πλάση!
Ἐκεῖ ποῦ ὁ πόνοσ ἐύρισκε τὴν πλήξη σκυθρωπὸς
οὐκ ὄνειρον ἦρθε ἢ ζωὴ νὰ μᾶς χαμογελάσῃ.

ΣΥΛΛΟΓΗ

Ἐλα τριγύρω χαίρονται τοῦ ἡλίου τὸ φῶς τὸ ἄγνόν
μὰ ἢ θάλασσα σὶὰ πόδια τους περνάει συλλογισμένη
καράβι κάποιον κίνησε γιὰ δρόμο μακρυνόν
—τάχα μὰ μπόρα δὲ μπορεῖ κακιά νὰ τὸ προσμένῃ;

ΤΑΚΗΣ ΣΑΡΑΚΙΝΟΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ:

Θ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ἐσβυσε σ' ἓνα κρεββάτι νοσοκομείου, ἐπει-
τα ἀπὸ ὀλιγοήμερην ἀφρώστεια ὁ Θωμᾶς Οἰ-
κονόμου.

Ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια, κουρασμένος ἀπο-
καμωμένος, ἔδινε τὴν ἐντύπωση, πῶς τίποτα
πειὰ δὲν μπορεῖ νὰ τὸν κεντρίσῃ, γιὰ νὰ ξα-
ναπάρῃ τὴν πρώτην ἀλησιμόνητη πνοή, ποῦ ἔ-
δειξε σκηνοθετώντας ἓνα σωρὸ μεγάλα ἔργα
στὸ τότε Βασιλικὸ Θέατρο.

Τὸ πέρασμα τοῦ Θωμᾶ Οἰκονόμου ἀπὸ τὴ
σκηνῆ μας ἔχει ἀφίσει τὰ σημάδια του.

Ἐν ἀπ' αὐτὰ εἶνε ἡ κ. Μαρίκα Κοτοπούλη
ὅταν ἔπαιξε με τὴ διδασκαλία του στὴν Ἡρώ,
τὴ Μαργαρίτα, τὴ Βέρθα καὶ λοιποὺς μεγάλους
ρόλους.

Παράγοντα θεατρικὸν, σὺν τῷ Θωμᾶ Οἰκο-
νόμου, ἀλλοῦ—μιλῶ γιὰ κράτη πολιτισμένα

πραγματικὰ—δὲν θὰ τὸν ἄφιναν νὰ πάρῃ τὸν
κατηφορὸν, πράγμα ποῦ τὸν ἔφερε πολλὰ φο-
ρὰς στὴν ἀνάγκη, νὰ πάρῃ μέρος σὲ παραστά-
σεις ἀξιοθρήνητες, ποῦ χειροτέρευαν τὴν κα-
τάστασίν του.

Μὰ ποιὸς νὰ φροντίσῃ γι' αὐτό; Ἡ Πολι-
τεία;... Ἄστειο... Γι' αὐτὴν τὴ ξεθωριασμέ-
νη κυρία, θέατρο θὰ πῆ παχειὰς ἀγελάδες τοῦ
Φαραῶ, ποῦ τὸ γάλα τους εἶνε ἀστείρευτο, καὶ
γι' αὐτό...φόρο στὸ φόρο!...

Θυμάμαι τώρα κάποιον ποῦ ἀπὸ ἱερὴν ἀγα-
νάκτηση, γιὰ νὰ ξεθυμάνῃ, ἠθέλε νὰ ἦταν Ἐ-
κατόγχειρας γιὰ νὰ σηκώσῃ ὅλα του τὰ χέρια
καὶ νὰ.... παρασημοφορήσῃ τὴν Πολιτεία διὰ
τὰς πολυτίμους πρὸς τὸ θέατρον ὑπηρεσίας
τῆς!!!

Τίποτ' ἄλλο.

ΙΑΝΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

Ἀθήνα Μάρτιος 1927

Ο ΘΩΜΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

[Ὅσοι γράψαν γιὰ τὸν θάνατον τοῦ Θωμᾶ Οἰκο-
νόμου—ποῦ γεννήθηκε στὴ Βιέννη τὸ Μάρτιον τοῦ
1867 καὶ πέθανε στὶς 21 τοῦ Μάρτη 1927—πολὺ λίγα
πράγματα μᾶς εἶπαν ἀπὸ τὴ δράση του καὶ τὴ ζωὴ
του. Ἡ ἀγνωμοσύνη ἀκόμα καὶ στὸ θάνατό του τὸν
συνόδευε καὶ σύντομες πληροφορίες γραφτῆκαν στὶς
ἐφημερίδες μας ποῦ διαθέτουν ὀλόκληρες στήλες γιὰ
τις πιὸ ἀσήμαντες εἰδήσεις. Χαρακτηριστικὸν κι' αὐ-
τὸ τῶν ἀντιλήψεων τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ «Φιλότιχος»
δὲν εἶχε τὰ μέσα νὰ παρουσιάσῃ στοὺς ἀναγνώστες
του κάτι πληρέστερον. Οὔτε ἄλλως τε ὑπάρχουν καὶ
πολλάστοιχεῖστατάπεριοδικὰ τῆςἐποχῆςτῆς ἀκμῆς; του.
Ἀπὸ τὴν Δίδα Ἀδάμ με τὴν ὁποίατὰ τελευταία χρόνια
ἀποκλειστικὰ συνεργαζόταν ὁ Οἰκονόμου καὶ τὴν
ὁποία τόσο ἀγαποῦσε καὶ με τόση προσοχὴ ποδηγε-
τοῦσε—ἀγάπη καὶ προσοχὴ ποῦ ἀπέδιδε ἢ μαθήτριά
του με σεβασμὸν κ' εὐγνωμοσύνη καὶ με περιποιήσεις
ποῦ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πῶς τοῦ γλυκαῖναν τὴν
πικρὴ ζωὴν του—ζητήσαμε μερικὰς πληροφορίες γιὰ
τὸν Διδάσκαλον τῆς Τέχνης, ποῦ μᾶς ἔδωσε σὲ ἑκτενὲς γράμμα ποῦ ἀποπνεῖ ἀγάπην καὶ θαυ-
μασμὸν, κι' ἀπὸ τὸ ὅποιο τυπώνουμε τίς περιεκτικὰς ποῦ παρουσιάζουν γενικώτερον ἐνδιαφέρον.

ΘΩΜΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

[Ἀπὸ παλιὰ σπάνια φωτογραφία]

τηρία είναι ή μέθη. Μιά μέθη, αδιάλλακτη επίσης, μά πού, από την πολλή της συνέπεια, φτάνει μιά υψηλή, βαθύτατη, νηφαλιότητα και λογική.

Όταν τελειωσε ή παράσταση και βγήκα έξω στο δρόμο, κ' είδα τί δέντρα να ύψωνονται ακίνητα, τί σπίτια να στέκονται ίσα, δίχως να γέρουν, και τους ανθρώπους να μην χορεύουν μά να περπατούν ήσυχα, κανονικά ανοίγοντας τί πόδια, συνήθιστα. "Αν ή τέχνη είναι ένα παιχνίδι, μιά στιγμή ήρής παραφροσύνης, μιά αστραπή έλευθερίας, που δόθηκε στον άνθρωπο ως υπέρτατο χάρισμα για να ξεφύγει από την καταθλιπτική σκλαβιά της λογόμενης πραγματικότητας, τότε το άποψινό μεθισο που μουδωσε τό Έβραϊκό Θέατρο είναι ή ουσία της τέχνης.

***

Όμως μέσα στη τωρινή, πρωτόγονη ακόμα, πολυδύναμη δημιουργική στιγμή της Ρουσίας ή μέθη τούτη σ'ιν πολυτέλεια φαντάζει της ψυχής, και δέν ανταποκρίνεται στην άξεστη μουζικική αισθητική της νέας κοσμογονίας.

Τό θέατρο πάλι του Ταϊροφ σέρονεται καθυστερημένο πίσου από την επαναστατική πορεία, άπροσάρμοστο κι' άστικό.

Κ' ή σκηνή του Μέγερζολντ φαντάζει πολλά διανοητική, πολλά γυνή, σαν προτεστάντικη εκκλησία, και καθόλου δέν καθρεφτίζει τί γιομάτη χρώματα, ανατολίτικη γλιδή και ψυχή, φαντασία του ρούσου.

Απ' όλες τις χαρές που μουδουσαν τα θέατρα της Ρουσίας, ή πιο νέα, και πιο άπροσδόκητη στάθηκε ή χαρά που ένοιωσε στην, «Μπλάβη μπλούζα». Για μιά στιγμή ένοιωσε, περνούσε άπομπρός μου, γιομάτο χοντρά άστεια, βάμβαρους θρήνους και δύναμη πρωτόγονη, τό ήρώ Διονυσιακό Κάρο του Θέσπη.

Ένας νέος Θεός—ό Προλετάριος—μελίξεται πάλι και πάσχει, θρηνεί, κι' όλος ό λαός κάτου σ'τι έργατικά σκληρά καθίσματα, όλο φύρεται μαζί του, γελά ό Θεός, άντρείβει και σκοτώνει τους έχθρους του κι' όλος ό λαός άνεσηκώνεται και νοιώθει την καρδιά του ν' αλαφρώνει.

Από τα νέα τούτα πάθη του Θεού, τό νοιώθει, άναγκαστικά γεννιέται πάλι κι' ή νέα τραγωδία.

Η «Μπλάβη μπλούζα» είναι τό προλετάριο θέατρο, άπλό, δυνατό, άδέξιο. Είναι δημιουργήμα της επανάστασης. Παίζουν οι εργάτες που φοίτησαν στή Σχολή των Καλών τεχνών, τί σκηνικά είναι φτωγά και πρωτόγονα, όπως στην εποχή του Σαισπίου: ένα σαθί στή μέση σημαίνει άξιωματικός, ένα τουφέκι σημαίνει στρατιώτης, ένα δέντρο δηλώνει τό δάσος, μιά καμινάδα τό εργοστάσιο.

Τά έργα που παίζονται είναι γραμμένα από εργάτες, γιομάτα δραματικότητα και κέφι. Οι σκηνές εναλλάσσονται γοργά, με βιάση, κινηματογραφικά, καιιά αυστηρή σύνδεση μεταξύ τους, τό έργο είναι άκατάστατο μωσαϊκό. Τό θέμα είναι διαρκώς ή επανάσταση, ή άτιμία κ' οι δολοπλοχίες του άστου κ' ή νικηφόρα άγρια επέμβαση του προλετάριου. Τό έργο

δέν έχει σκοπό την όραιοτητα μά την προπαγάνδα και τό κήρυγμα.

Κι' όμως από τις άδέξιες τούτες κομμικοτραγικές σκηνές αναδίδεται μιά βαθειά άπλοϊκή συγκίνηση. Τό άκροατήριο παρακολουθεί την παράσταση, όπως στις πρωτόγονες εποχές με άγωνία, με βλαστημίες, με γέλοια, με βία κρατιέται να μην άνεβεί στή σκηνή και να επέμβει κατασκοτώνοντας τόν άστο και λευτερόνοντας τους συντρόφους.

Τί έργα που παίζονται στο σύγχροια ρούσικο θέατρο δέν έχουν έξαιρετική φιλολογική αξία. Σκοπός του δέν είναι ή όραιοτητα μά τό κοινωνικό επαναστατικό κήρυγμα. Οι νέοι συγγραφείς του Προλεταριάτου, βυθισμένοι μέσα στον ήλιγο—στή χαρά και στην άγωνία—της γύρα τους καταστροφής και δημιουργίας, δέν μπορούν να ξεφύγουν από τις γύρα τους άνάγκας και να ύψωθούν στον ήρεμον άέρα της Τέχνης.

Ούτε θέλουν. Η τέχνη, κυρήχουν, είναι κι' αυτή ένα όπλο στα χέρια του Προλεταριάτου. Δέ γράφουν τέχνη για την τέχνη, δέ νοιάζονται για την αισθητική φόρμα, διαλαλούν ιδέες. Μήτε οι συγγραφείς μήτε τό κοινό ενδιαφέρονται για την όραιοτητα. Πιστεύουν σε μίαν ιδέα, είναι όλοι συνεπαρμένοι από μιά νέα κοσμοθεωρία. Ο κίντυνος κρέμεται φοβερός άποάνου τους και δέν μπορούν να παίξουν. Και τώρα που είναι πολλοί μαζωμένοι στο θέατρο, χαίρονται να βλέπουν όλοι μαζί την ιδέα του ν' άνεβαίνει στή σκηνή, να πολεμάει και να θριαμβεύει.

Υπάρχει μιά νέα πίστη, κι' όπως έγινε πάντα ή Τέχνη καθώς κι' όλες οι άλλες εκδήλωσες της άτομικής και κοινωνικής ζωής, ύπηρετούν με τυφλή ν υποταγή τη νέα τούτη χίμαιρα του ανθρώπου.

Γι' αυτό τό επίπεδο της καθαρής Τέχνης στή Ρουσία έχει σήμερα ξεπέσει. Δέ δημιουργούνται πιά τί βαθιά, όλο καινού και λαχτάρα, όλο δίψα έλευθερίας, έργα τέχνης, που άλλοτε, σ'τι χρόνια της έπιθυμίας γεννιόνταν στην άπέραντη τούτη παντοδύναμη χώρα. Τότε όλες οι ψυχές που είχαν δημιουργική αξία δέν είχαν άλλο τρόπο να διοχετέψουν τη δύναμή τους: έγραφαν, διετύπωναν σε λόγια και σύμβολα τη λαχτάρα τους να σωθεί ή ψυχή από την άμάθεια και τη σκλαβιά. Σήμερα ήρθεν ή στιγμή της πραγματοποίησης. Όλες οι δυνάτες ψυχές της Ρουσίας, που άλλοτε θά ρίχνονταν στή θεωρία και στην Τέχνη, σήμερα ρίχτηκαν στην πράξη—γίνονται Κομισάριοι, αρχηγοί ύπηρεσιών, δασκάλοι, στρατηγοί, οικονομολόγοι, επιστήμονες. Δέ νειρεύονται πιά, χτίζουν τό Παλάτι της Έλευθερίας τους.

Αργότερα, όταν ό φοβερός ήλιγγος κατασταλάξει, όταν στερεωθεί ή νέα πραγματικότητα και περάσει ό κίντυνος, τότε πολλές δημιουργικές ψυχές θά μπορέσουν πάλι ν' άπομακρυνθούν από την άμεση πραχτική ενέργεια και να δημιουργήσουν τί νέα έργα τέχνης με καθαρή πιά αισθητική φόρμα.

Ο νέος πολιτισμός θά βρει, μόνάχα όταν ίσορροπήσει, τί νέα του Τέχνη.

N. KAZANTZAKHS

Η ΜΟΥΣΙΚΗ:

ΜΠΕΤΟΒΕΝ

[Για τόν Μπετόβεν, του οποίου φέτος έτιμήθη ή εκατονταετηρίδα από του θανάτου του, έγράφηκαν ίσως τα περισσότερα από κάθε άλλον μουσουργό. Παρακάτω δίνομε σε μετάφραση, σύντομη αλλά μεστή βιογραφία που έδημοσίευσε ό Leon Vallas σε μιά σειρά σημειωμάτων του «Οι Δάσκαλοι της Μουσικής».]

Σε μίαν εποχή χαρακτηρισμένη από πολιτική άποψη, από τους πολέμους της Γαλλικής Επανάστασης και της Αυτοκρατορίας, γεννήθη κ' έξεδηλώθη μιά πρώτη γραμμής προσωπικότητα: ό Μπετόβεν, — συνθέτης γερμανός που πέρασε τόν περισσότερο χρόνο της ζωής του στην Αυστρία.

Ο Μπετόβεν που κατά τα είκοσί του χρόνια συνάντησε τόν Μότσαρτ και που κατόπιν διετέλεσε μαθητής του Χάυντν, μπορεί να θεωρηθή, είτε από τις χρονολογίες της ζωής του (1770—1827) είτε από την ποιότητα του έργου του, ως μεταβατικό σημείο από του 18ου αιώνα στον 19ον και μεταξύ της κλασικής τέχνης και της ρομαντικής.

Τά έργα του παρέμειναν στα ρεπερτόρια των βιρτουόζων των κονσέρτων της μουσικής δωματίου και ορχήστρας και είναι ό μουσικός για τόν όποιον περισσότερο μίλησαν κ' έγραψαν, μάλιστα και τί πολιτικά κόμματα ακόμη έπροσπάθησαν να προσεταιριστούν τη δυνατή του προσωπικότητα. Θέλησαν κατ'ι σειράν να βρουν σ' αυτόν τόν ήμπεριαλιστή, τόν δημοκράτη, τόν σοσιαλιστή, τόν διεθνιστή, τόν καθολικιστή, τόν πανθειστή... Ήταν πράγματι ένας άνθρωπος έξαιρετικά ευαίσθητος, πράγμα που έξηγει γιατί κανείς μπορεί τί πάντα να βρή σ' αυτόν κατ'ι τό πρίσμα που τόν εξετάζει.

Έγεννήθηκε στή Μπώνν της Πρωσίας από

Τέχνης να φαίνονται πώς πλησιάζουν με την εποχή μας είνε γενικά η τόλμη, η ή βαθύτητα η ακόμα μια δύναμη στην έκφραση που τα βάζει σε προφανή αντίθεση με την εποχή που τα γέννησε προπαντός όμως είναι η τόλμη που σαν χαρακτηριστική νότα πρέπει να ένυπάρχει για να συνταιριστεί ένα έργο με την μοντέρνα αντίληψη.

«Αυτό είνε μοντέρνο γιατί είνε τολμηρό!» «Ωραίο να το διατείνεται κανείς... Το θάρρος σημάδι του καιρού μας! Άλλοι του βρίσκουν χαρακτηριστικό την λεπτότητα, άλλοι τη χάρη κι άλλοι τη βαθεία κι' άπέραντη καρδιά των εποχών της πίστης. Μά το θάρρος, η τόλμη, τι είνε; Δέ βλέπω να προσδιορίζη ένα χαρακτήρα πιδ ζωτανό, μια ψυχή πιδ συγκινούσα, μια νοητικότητα πιδ γερή. Έν πάσει όμως περιπτώσει ένα έργο άρκει γενικά να σταθη άντιμέτωπο του χτες και του σήμερα για να του κολληθούν μ' αυθεντία την ταμπέλλα του «μοντέρνου». Κ' οί λέξεις αυτές φανερόνουν ολόκληρη μιά πνευματική κατάσταση.

Καταλαβαίνω καλά έν τούτους πώς το θάρρος δέν είνε ίσως παρά η έναντίωση του καλλιτέχνη στις συνθήκες που τον περιβάλλουν. Αυτή η ανάγκη της απολύτρωσης, κι' άν ακόμα μαρτυρη μιά πάλη φανερή κι' άνιση ένάντια στις ποραδεγεμένες φόρμες, μένει πάντα άκατάληπτη από το πλήθος και χρειάζεται σπάνια και λεπτή διορατικότητα για να μαντέψη κανείς κάτω από τα σημεία και τα σύμβολα που παραθέτει ο τεχνίτης τη σκοτεινή και άκαθόριστη ακόμα προαγγελία μιανής άνανευμένης πνευματικής άρετης. Ο σνομπισμός δέν θα μπορούσε να διακρίνη μεταξύ του θάρρους—της χαραυγής αυτής της γειάτης από προαισθήματα που περιέχουν έν σπέρματι το μέλλον και που θα είνε η θεμελιώδικη νότα της οποίας η προσεχής γεννεά θα άντιληφθη και θα έναρμονίση τις άπομακρες και λεπτές άπηχίσεις—και του άλλου αυτού θάρρους, που δέν είνε παρά δυσαρεστημένου ενεργεια η φτωχού δουλευτή ο μόνος πόρος.

Γι' αυτό δυσπιστώ στους ανθρώπους που δεικνύονται πώς καθορίζουν μίαν ιδέα κατά την έννοια που δίνουν αυτοί για κάθε έκφραση έλπίζοντας μ' αυτό να άποδείξουν πώς το άνάστημά τους μπορεί να άντιμετωπίση κάθε πάλη. Το Μοντέρνο είνε σημαία! Κυριατίζει σ' άρχετες φυλές που άποσπάστηκαν άπ' το Κράτος της Τέχνης.

**

Δέν πρόκειται έδω να όρίσουμε τι είνε μοντέρνο και τι δέν είναι πώς να συλλάβουμε άλλως τε την τόσον ρευστή έννοια του όρου; Ίσως θα μπορούσαμε να πούμε πώς στη μουσική έργο πιδ μοντέρνο είν' εκείνο που άιστανόμαστε η που γνωρίζουμε πώς για μās, ανθρώπων μιανής ίδιας εποχής, έπληρώθη από την πλήρη, την πιδ άφθογη έννοια το έργο που έχοντας διαλέξει τους πιδ πλούσιους τύπους της ζωής και της ενεργεια, της ειλικρινεας και του χρώματος άποδίδει συγχρόνως τους ρυθμούς μιανής άνήσυχης η όραματιζόμενης γεινεάς. Μά στο ύστερο τι ένδια-

φέρει; Χίλιες διασαφηνίσεις σ' ένα θέμα που μόνον η ψυχή συλλαμβάνει και κατανοεί δέν θα μπορούσαν μόνες να μ' ενδιαφέρουν προκειμένου για την άρμονία ενός ποιήματος. Η ανθρώπινη σκέψη που η έκφρασή της χαρακτηρίζεται από την κινητικότητα, ποτέ δέν σταματά χωρίς πλήξη στις όνειροφαντασίες που κατάντησαν παραλλαγές ενός ίδιου θέματος. Δέν θα έμποδίσουμε το έργο της τριβής και της άποσύνθεσης που ο χρόνος άργά ενεργεί άπάνω στο έργο των ανθρώπων. Έν τούτους άν κάτι καλό ύπάρχη σε καμιά παραγωγή του παρελθόντος, είνε γιατί ο δημιουργός της έπεριφρόνησε τις έφημερες άποχρώσεις της μόδας και προσηλώθηκε στις ζωντανές φόρμες του πνεύματος και του αισθήματος. Το «νέο» και το «προτάκουστο» είνε γελοίες λέξεις όταν άποτελούν το μόνο έφοδιο για να γραψη κανείς άπάνω σε θέματα έπίκαιρα. Η άκτινοβολία ενός έργου που πλησιάζει προς την διορφή και την τελειότητα είνε τόσο δυνατή ώστε εξηγει και καθαρίζει τα σημεία του ανθρώπινου όρίζοντα που θάθελε να διώξη τα σκότη.

Έπίσης γνωρίζουμε πώς η «διαδρομή του χρόνου είνε άνεπίστροφη». Γι' αυτό άς μη χασομερούμε στ' άντικείμενα και στα είδη που η ψυχή μιανής εποχής ήθέλησε κατ' όμοίωσή της, παρεκτός για να ποριστούμε τα μαθήματα η την εύχαριστήση που μπορούν να μās παρέξουν. Το παρελθόν έπέρασεν όριστικά Άνήκει στην ιστορία και την αναδρομική κριτική. Κάθε πρόοδο που εγκρατιστά είνε κ' ένας σταθμός. Σε μās άπόκειται να μελετήσουμε για να τραβήξουμε ψυχία γνώσεων, τους νόμους και τη λογική.

Μοντερνισμός στην καλλίτερη σημασία του όρου είνε η «άποκατάσταση σ' έναν καινούργιο κόσμο και για χρήση της καινούργιας άνθρωπότητας των πνευματικών άρχών και των αίωνιών κανόνων» που κάθε αιώνας δέν παρουσιάζει παρά μιά πραγματώση ιδιαίτερη αλλά παραγεγραμμένη.

**

Δέν είνε άσκοπο να έπαναλαβαίνη κανείς αυτά τα έπιχειρήματα σ' έναν καιρό που η πίεση των παραδεγεμένων πραγματικοτήτων παρεμποδίζει θεληματικά την προσπάθεια της σκέψης και την άνανέωσή της.

Κάθε αιώνας κρατάει ζηλότυπα τους θησαυρούς του' έχει την άισθηση πώς άνεβαίνει με την παραγωγή του παραπάνω από το έπιπεδο των περασμένων αίωνων και φοβάται, για το έργο αυτό που έκτιμα με διάφορη τιμή αλλά πάντα με περιφάνεια, τον κατακλυσμό που μπορεί να το ρίξη στη λησιμοσύνη. Αυτό το «Μοντέρνο» που κάνει να χύνεται τόσο μελάνη και προκαλεί τόσες συζητήσεις, είνε ίσως συλλογή άτιχειμένων στα όποια η ύπεροψία μας διακρίνει σημεία προόδου η παρακμής και που κάνουν να' αγαπά άν όχι την ήσυχη κ' εισηγική ύπαρξη, τουλάχιστον την πάλη για την αλήθεια.

ALBERT LAURENT

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ:

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ:

— Σκέψεις για τη Λαϊκή Τέχνη

Οί γυναίκες που δουλεύουν την Τέχνη στον τόπο μας ολόένα κι' αυξανουν και τις άλλους λιγοστές διαδέχτηκαν τώρα σειρές ολοκληρες. Έτσι μ' όλες τις τ' χνες πιά — εκτός από το θέατρο στο όποιο από καιρό είχαν έπιδοθη ως έκτελέστρες—καταπιάνονται και γυναίκες

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ:

GYMNO

MINA KOLETTI

και μερικων η εργασία είναι αξιοσημείωτη. Η Τέχνη μπορεί βέβαια να άποδοθη εξαίρετα από τις σημερινές μας γυναίκες στις αισθηματικές της έκδηλώσεις τουλάχιστον, — ίσως μάλιστα μπορούσαν να καταπιαστούν και με την άπο-

δοση της ούσιας της ζωής που βρίσκεται μέσα στην βαθύτερη έννοια της. Έτσι άν στη Μουσική, που εισχωρεί περισσότερο στην ούσια της δημιουργίας, δέν παρουσιάστηκαν ακόμα γυναίκες συνθέτριες — καθώς ούτε και στη Φιλοσοφία, εκτός λιγοστών εξαίρεσεων, — στη Ζωγραφική πολλές έπιδοθηκαν και με ικανοποιητικά άποτελέσματα: Δέν είναι μικρή αναλογία στο σύνολο άπάνω των εκθέσεων που έγιναν φέτος, μιά δεκάδα εκθέσεων έργων ζωγραφικής καμωμένων από γυναίκες, όταν μάλιστα μπορούν θεωρητά να άντιμετωπίσουν την κριτική. Μιά άπ' αυτές ήταν κ' η έκθεση της κ. Άγγελικής Χατζημιχάλη και των δίδων Μίνας Κωλέττη και Τζένης Μανούση, στη Στοά Στρατηγοπούλου.

Η κ. Άγγελική Χατζημιχάλη γνωστή από την καλή ζωγραφική της εργασία ίσαμε τώρα, έγινε περισσότερο ακόμα με τις μελέτες για τη Λαϊκή Τέχνη και το περσινό της βιβλίο για τη Σκύρο. Έχει βαθεία την άισθηση του ντόπιου και η μεγάλη της προσήλωση και μελέτη της Λαϊκής Τέχνης, της έχει, όπως και φυσικό είνε έπηρεασμένη την με σχετική φαίνεται προδιάθεση ψυχή της, και το βλέπει κανείς και στην τεχνική της, και στον έαυτό της — σημάδι ειλικρινεας — και στο σπιτικό της που είνε σωστό μουσείο από εικόνες, κεντήματα, ξυλογλυπτά και ό,τι άντικείμενο λαϊκής έμπνευσης και έκτέλεσης.

Η μελέτη της λαϊκής τέχνης μās χρησιμεύει γιατί ξεδιαλέγει και μās παρουσιάζει τα γνώριμά μας ντόπια μοτίβα και τους λαϊκούς απλους τρόπους, καθώς χρησιμεύει κ' η μελέτη της λαϊκής μουσικής και του δημοτικού

τραγουδιού και της παράδοσης --χωρίς να θέλουμε να πούμε πως ή αγάπη μας μπορεί να δικαιολογήσει την ξεριή της μίμηση και μόνο. Οί άπλοι τρόποι της λαϊκής τέχνης, όσο πρωτογενείς και να ναι, έχουν μέσα τους βαθύτητα και εξέλισσόμενοι στα χέρια του άξιου τεχνίτη κι' αναγόμενοι σε περιοική δημιουργική, χωρίς να χάνουν από τη παρθενικότητά τους, θα μās συγκινούν πάντα περισσότερο από τ' ασοφά φρεσίματα, γιατί αλήθεια ή τέχνη είνε προπαντός υπόθεση καρδιάς. Έτσι ή μελέτη της τέχνης αυτής εκτός της λαογραφικής της αξίας, έχει και την αξία της για την επίδραση που έχει στην εξέλιξη των Καλών Τεχνών ενός τόπου, τουλάχιστον των διακοσμητικών που άμεσα επηρεάζει. Γιατί αν ό μεγάλος τεχίτης

αντιληπτός και πολλά έργα της, τ' σχέδια κ' οί άκουαρέλλες πρό παντός δεν είνε παρά μελέτες των λαϊκών διακοσμητικών μοτίβων, και άναπαραστάσεις δρόμων, έσωτερικών σπητιών και φορεσιών λαϊκών.

**

Η Δνίς Μίνα Κωλέττη δεν είνε πρώτη φορά που παρουσιάζεται κι' αυτή. Βέβαια πως έχει πολύ ξεπεράσει τη παλιά της εργασία και πως ζητά κάτι άριώτερο και νέο. Το «γυνό» της που τυπώνουμε, τ' «πορτραίτο», ό «Σκαρμαγκάς», τ' «μαβί κιμονό», τραβούν τη προσοχή. Η προσπάθεια της άτόδοσης των θεμάτων με άπλες εκφράσεις (θέματα δεν έννοούμε τίς φηγούρες, μα κάθε έργο που θέ-

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ :

ΔΥΟ ΜΑΓΚΕΣ

ΤΖΕΝΗ ΜΑΝΟΥΣΗ

βγαίνει από τ' ό περίγυρό του, τ' ό περίγυρο αυτό και θάποδώς, βελτιωμένο' περίγυρο φυσικά διακοσμημένο από την τεχνική του λαού κάθε χώρας.

Η κ. Χατζημιχάλη έχει την άπλότητα χωρίς να είνε πεζή και στα θέματά της και στο χρώμα της που μεταχειρίζεται άπλά, καθαρά και σε χτυπητές αντιθέσεις. Έκθεται 45 έργα, έλαιογραφίες, άκουαρέλλες και σχέδια και ζητεί με άπλό τρόπο να εκφραστή χωρίς να χηί τίποτα που να προδίδη επιτήδευση. Είνε κι' αυτό έπίδραση της μελέτης της της λαϊκής τέχνης του τόπου, της άπλότητας και καθαριής της γεμάτης φως και σαφήνεια.

Ο διακοσμητικός χαρακτήρας είνε παντού

λει να εκφράση την ουσία μιανής κατάστασης) κατέχει και τη Δίδα Κωλέττη όπως τώρα πιά όλους σχεδόν τούς νεώτερους ζωγράφους.

Η δ. Μανούση που παρουσιάζεται για πρώτη φορά, βρίσκεται βέβαια στο δρόμο των αναζητήσεων. Δεν της λείπει ή τόλμη. Κάθε άλλο: τραβά μπροστά, άδιάφορη που θα πάη. Τ' «κοριτσάκι με τη Μεσοβίτικη φορεσιά», οί «δυό μάγκες» που τυπώνουμε, τ' «Αναφιώτικα» κ' οί «Φλωρεντίες» της, δεν είνε της ίδιας τεχνικής. Μα τί πειράζει, όταν είνε ώρατα; Η δνίς Μανούση άλλως τε τόσο νέα και για πρώτη φορά που έμφανίζεται, παρουσιάζει αξιοσημείωτη προσπάθεια. Θα βρή μοναχί της τ' ό δρόμο της. Της τ' ό εύχόμαστε.

ΑΡ. ΒΕΚ.

“ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ”

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ:

ΜΠΕΤΟΒΕΝ Ο διευθυντής του ‘Ελληνικού Ωδείου κ. Μάριος Βάρβογλης μās γράφει: «Υστερα από τόσα και τόσα που έχουν γραφή για τ' ό μεγάλο μουσικό από σπουδαίους καλλιτέχνες, μουσικοκριτικούς και ανθρώπους των γραμμάτων, μου είνε δύσκολο να αναφέρω και εγώ κρίσεις ή ανέκδοτα, για να μην θεωρηθώ ότι αντιγράφω συναδέλφους μου.

Η μουσική του συνθέτη της 9ης Συμφωνίας για όσους την καταλαβαίνουν, μιλάει τόσο βαθειά στις πονεμένες ψυχές που είνε περιτή κάθε φιλολογική ή ιστορική άνάλυση του έργου του. Όσοι δεν είχαν την ευτυχία να άκούσουν τ' τελευταία κουαρτέτα και άλλα μεγάλα έργα του, δεν έχουν παρά να ρίξουν μι' αματιά στη Φύση που είνε ό μεγαλειώτερος συνθέτης και έπαναστάτης, κ' έτσι θα νοιώσουν τ' ό έργο του μεγάλου αυτού δημιουργού».

ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Ο «Ελεύθερος Τύπος» γράφει τ' εξής σε σύντομο για τόν Θωμά Οικονόμου άρθρο του:

«Διατί δεν έμεγαλούργησεν έδω; Διατί δεν επέτυχε μέχρι τέλους; Διατί απέθανε παραμελημένος εις ένα κρεβάτι Νοσοκομείου; Μά... άπλουστάτα, διότι έδω κατ' κανόνα και εκτός έλαχίστων εξαιρέσεων, επιτυγχάνουν οί άνίκανοι, επιπλέον οί ραδιοϋργοι, κυριαρχούν οί μικροί. Ο Θωμάς Οικονόμου δεν δεν είχε τ' άπαιτούμενα προσόντα δια να δράση υπό τās συνθήκας αυτές».

Σωστό έπίγραμμα.

ΣΠ. ΔΕ-ΒΙΑΖΗΣ Έπέθανε στη Ζάκυνθο ό Σπύρος Δε Βιάζης ό άθόρυβος και μετριόφρων λόγιος του οποίου ή εργασία, φιλολογική και ιστορική είνε κολοσσαία. Ο Δε Βιάζης; ήταν έφορος στη «Φωσκολιανή Βιβλιοθήκη» στην οποία κ' έδώρησε τ' ολότημα βιβλία του που άγαπούσε τόσο, άφου προτίμησε να στερηθεί των πάντων παρά ν' άποξενωθεί ζώντας άπ' αυτά.

Πεθαίνοντας ό Δε Βιάζης έζητησε να ταφή χωρίς επικήδειους λόγους και στεφάνια «άθόρυβα όπως έζησε» καθώς λέει και ή πρόσκληση της κηδείας του κατωμένη από τόν δήμον Ζακύνθου.

Την μακράν ζωή του έπέρασε με πολλές δυστυχίες και στεναχώριες γιατί δεν είχε την ικανότητα κ' αυτός να κολακίση ή να παρακαλέση για ν' αναδειχθεί και να βρή μι' αμαχρή δημόσια θέση και να χηί ένα κοιμάτι ψωμί.

ΜΝΗΜΕΙΟ Μερικοί φίλοι και θάναστον ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ στες του Θ. Οικονόμου είχαν την πρωτοβουλία να ένεργήσουν έράνους για ν' άνεγερθή μνημείο, στην άλησμόνητο Καλλιτέχνη, στο όποιον άργότερα να τοποθετηθή και ή προτομή του. Οί εισφορές στέλνονται στο Βιβλιοπωλείο Χ. Γιάνιαρη, Σοφοκλέους 3 Αθήνα, που ανέλαβε τήν συγκέντρωση. Ο «Φιλόνεχνος» άπ' τ' ό φτωχό του βυλάντιο προσφέρει κ' αυτός τ' ό κατά δύναμη—Λρχ. 100— για άνάμνηση της τιμής που λάβαν κάποτε τ' μέλη του Συλλόγου Φιλοτέχνων να παρακολουθήσουν σύντομη διδασκαλία και να παρασταθούν στη Σκηνή μαζί με τόν Διδάσκαλο.

ΣΠΙΝΟΖΑ Στην αίθουσα του «Παρνασσού» έτιμήθηκε ή 25'η επέτειος από τ' ό θανάτου του Σπινόζα. Ο καθηγητής της φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο κ. Λογοθέτης ανέλυσε τ' ό έργο του όλλανδου φιλοσόφου και ιδίως τ' ό φιλοσοφικό του σύστημα που εκθέτει στην «Ηθική» ό κ. Λογοθέτης κατέληξεν ως εξής:

«Δεν δυνάμεθα βεβαίως να προείπωμεν τίνα τροπήν θα λάβη ή φιλοσοφική διάνοησις έν τ' ό προσεχει και τ' ό άπωτέρω μέλλοντι. Άλλ' ό τι δήποτε και αν συμβή, ή μεγάλη άξια του Σπινόζιου φιλοσοφήματος θα παραμείνη άμείωτος και μετά θάυμασμού θα μελετάται πάντοτε τ' ό σύστημα τούτου, όστις άποτελει έν τ' ό φιλοσοφικό στερέωματι άστέρα πρώτου μεγέθους. Καί θα καταπέμψη άσι τ' ό έλαρόν αυτού και χρυσανγές φως εις τήν άνάντη και δύσκολον όδον ήν μοχθούντες πορεύονται οί έρευνηται των ύψίστων περι τ' ό κόσμου και τ' ό ανθρώπινου βίου προβλημάτων.

Και ό θαυμασμός θα καθίσταται τοσούτον μεγαλύτερος και καθολικώτερος όσον μάλλον ή ανθρωπότης θα έπανευρίσκη έαυτήν και θα συναισθάνεται τόν πόθον προς τ' ό ύψηλά και τ' ό ιδεώδη. Διότι όσον και αν παρασυρθή ό άνθρωπος προς καιρόν υπό τ' ό ταπεινού ύλισμού και καταπέση εις τ' ό ταπεινά και χαμαιζήλα, πάλιν θα έπιστρέψη εις τήν άληθινή αυτού φύσιν.

Ουδέ δύναται να μή επανίδη έν τ' ό ένδομύχω αυτού ουσία τήν ακτίνα του άνεσπερόν φωτός. Όπως οί ρυάκες και οί ποταμοί φέρονται φύσει προς τήν θάλασσαν, ούτω και ή ψυχή του ανθρώπου άνατείνει εις τήν πρώτην αυτής άρχήν, τήν άίδιον και άπειρον ουσία τήν παντοδύναμον και αιώνιον Θεόν».

- ΟΛΥΜΠΙΑ
23-3-27 Recital J. Thibaud (βιολί)
[Πρ. Μότσαρτ, Φράγκ, Σούπερτ, Βενιάφσκυ, Σούμαν, Ντεμπου-
σύ, Κράτσελερ]
- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
21.3-27 Συλ. Συν. Α' Récital Egon Petri (πιάνο)
[Πρ. Busoni, List, Chopin]
- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
26.3.27 Συλ. Συν. Β' Récital Egon Petri
[Πρ. Beethoven : Son. op. 109, 106, 110, 111.]
- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
27.3.27 *Εκτακτος *Συναυλία της Συμφ. Όρχ.* Σ.Σ. Διευθ. Μη-
τρόπουλος-Μπούτνικωφ. Σύμπρ. Ε. Petri (πιάνο)
[Πρ. Μπετόβεν 3η και 7η Συμφωνία, 4ο κοντσέρτο]
- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
27-3-57 2η Λαϊκή Συν. της όρχ. και χορωδ. της *Μαγδολινάτας*
Αθηνών Διευθ. Ν. Λάβδας,
- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
30-3-27 Συλ. Συν. Récital Egon Petri (πιάνο)
[Προγρ. Φράγκ. Ραβέλ, Ντεμπουσύ, Λιστ, Ραχμανίνοφ, Στρα-
βίνσκυ, Μέντνερ]
- ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
31-3-27 Recital *Μπουσκώφ* (πιάνο) συμπρ. *Φ. Βολωνίτη* (βιολί)
- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
31.3.27 Συλ. Συν. Έκ. Συν. εις μνήμην *Σαμάρα*, με έργα του.
Διευθ. όρχ. Μητρόπουλος. Συμπρ: Άλ. Σκούφη και Φλό-
ρας Πασχάλη (τραγουάδι)
- ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ
Αθήνα 2-4-27 *Εθνικόν Ώδειον : Navaraise (Μαριενέ) Κάθμεν, Ρι-
γολέττος, Μεριστόφελ.
- » 3-4 27 Συναυλία *Ε. Πλουμισσοῦ* (φλάουτο) [Προγρ. : Γκίτρυ,
Χαϊντελ, Μότσαρτ].
- ΟΛΥΜΠΙΑ
Αθήνα 3-4-27 *Χορωδία Αθηνών* Διευθ. Φ. Οικονομίδης
[Πρόγρ. : Requiem, Συμφωνία Mi maj. Μότσαρτ]
- » 4-4-27 Ρεσιτάλ *Jacques Tibaud* (βιολί)
[Πρόγρ. : Σονάτα λά μείζ : Μπετόβεν, Σονάτα : Ταρτίνι, Φόλια :
Κορέλλι, Φαντασία: Σούπερτ]
- » 5-4 27 *10η Συν. Συνδρ. Συμφ. Όρχ. Σ. Σ.* Διευθ. Μπούκτι-
κωφ, σύμπρ. : Φ. Πετύρεκ (πιάνο)
[Πρ. Αζονόρα, 3η και 5η Συμφ, Μπετόβεν, Κοντσέρτο γιά πιάνο:
Ρέγκερ]
- ΕΛΛ. ΩΔΕΙΟΝ
Αθήνα 8-4-27 *Ενόχ Άρδεν Τένυσον-Στράους [Μητρόπουλος (πιάνο)
Ν. Παπαγεωργίου. (άπαγγελία).
- ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
Αθήνα 9-4-27 Recital κ *Άλεξ. Τριάντη* πιάνο : Fr. Mittler
[Πρόγρ. Σούπερτ, Μπαράμς, Βόλφ]
- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
9,10,14-4-27 *Εθνικόν Ώδειον Μελοδραματικά παραστάσεις
- ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ
Αθήνα 10-4-27 *Χορωδία Αθηνών* Διευθ. Φ. Οικονομίδης: Συμπρ. Κας
Ε. Κοντογιάννη, δ. Κατσιμαντή κ.κ. Κ. Τριαντακόφλου,
Α. Καλαμπούση
[Πρ. *Mozart* (Συμφ. 39) Requiem.]

- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
Αθήνα 10-4-27 *10η Λαϊκή Συν. Συμ. Όρχ. Σ.Σ.* Διευθ. Μπούτνικωφ
Συμπρ. Τ. Σούλτσε (βιολί) Μ. Doff (τραγουάδι)
- ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
Αθήνα 12-4-27 *Σ. Συν. Récital* Κας *Άλεξ. Τριάντη*. πιάνο: Franz
Mittler
[Πρ: Σούμαν, Πφίντνερ, Ρέγκερ, Γκρός Μάλερ, Μίτλερ, Στρά-
ους]
- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
Αθήνα 13-4-27 *Τεκν. Στ. Φοίνιξ* : Συναυλία υπέρ έργ. Σχολής, Σύμπρ:
Γκρινίστσου, Χόγκις, Πρωτοπαπά, Σούλτσε, Πίνδιος,
Πρεστρώ, Λάμπρου καθ. Έλλ. Ώδ. και δραματ. Σχολ. Ν.
Παπαγεωργίου.
- ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ
14 4 27 *Εθνικόν Ώδειον* : Récital *Clement Falesish*
- ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
Αθήνα 14-4-27 Récital *Μαρίκας Νικολοπούλου - Φιλιππίδου*. πιάνο
Δ. Μακρής
- » 16-4-27 Συναυλία *Ελένης Πολυχρονιάδου* (πιάνο) συμπρ. Μάγ-
γη Τριανταφύλλου (τραγουάδι)
[Πρ: Μπάχ, Μπάχ-*S. Sàens*, Μπετάβεν Μότσαρτ, Σοπέν, Σούμ-
περτ].
- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
16-4-27 Récital *Μαρίκας Παλαιστή* (τραγουάδι) πιάνο Δ. Μαρής
[Πρ. Ραχμανίνοφ, Τσαϊκόφσκυ, Σοπέν, Σαμάρας]
- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
17-4-27 *11 Λαϊκή Συν Συμφ. Όρχ. Σ.Σ.* Διευθ. Δ. Μητρόπου-
λος Σύμπρ. Σύλβας Κυπριώτου (βιολί) Α. Σκόκου (πιάνο)
[Πρ. Μπετόβεν (Σον. 105) Μπερλιόζ]
- ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ
23-3-27 *Εθνικόν Ώδειον Συναυλία *Άχ Παπαδημητρίου* (βιο-
λοντσέλλο) σύμπρ. Λήδας Εύλαμπίου-Βωτιέ, Δίτης Πάνου
- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
26-4-27 *11η Συν. Συνδρ. Σύμ. Όρχ.* Διευθ. Μητρόπουλος συμ.
Ηβη Πανά (πιάνο) [Πρ. Μπετόβεν 4η συμ. Σον. 106]
- ΕΘΝΙΚΟΝ
26-4-27 *Μουσικόν Δύκειον* Συναυλία Ηλ. Γεωργά (τραγουάδι)
Λίνα Αναγνωστοπούλου (πιάνο) Άγ. Κοτσάλη (άπαγγε-
λία) Γ. Καρατζάς (βιολί)
- ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
28, 30 4-27 Σ. Συν. Α. *Rubinstein* (πιάνο) [Πρ. Μπετόβεν, Σοπέν, Μπάχ,
Φράγκ, Ραβέν, Ρουμπενσταίν-Φάλλα, Λιστ, Στραβίνσκυ]
- ΘΕΑΤΡΑ
- ΕΘΝΙΚΟΝ
13-3-27 Μπερνάρ Σω : Καντίτα με τόν Θωμά Οικονόμου και
την Δδα Άδάμ.
- » 16-3-27 Σαίξπηρ : Ρωμαίος και Ιουλιέττα με την κ. Μπενή -
Ψάλτη Σιτσιλιάνου.
- » 19.3.27 Άσπρέα : Κυρά - Φροσύνη (μουσική Σκλάβου) Διευθ.
όρχ. Μητρόπουλος.
- » 25.3.27 Έπαγγ. Σχ. Θεάτρ. : Μάτση: Βασιλικός
- » 31.3.27 Γκελλάροσερ: Προμάμμη

- ΕΘΝΙΚΟΝ *Ἐπαγγελ. Σχ. Θεάτρ.* Μολλιέρου: Ταρτούφος
 Ἀθήνα 7-9-10 4-27
 Ἀθήνα 17-4-27 *Ἐπαγγελ. Σχ. Θεάτρ.* Σαίξπηρ: Ἐμπορος τῆς Βενε-
 τιάς (μετ. Α. Πάλλη).

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

- ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ *Ἰ. Ἀργυρόπουλος*: Περὶ τῆς τέχνης τῆς Ἀπαγγελίας
 23.3-27
 ΕΘΝ. ΩΔΕΙΟΝ *Σοφία Σπανοῦδη*: Μπετόβεν.
 28-3-27
 ΕΤ. ΚΟΙΝ. & ΠΟΛΙΤ. ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
 29 3-27 *Δ. Γληνός*: Ἡ φιλοσοφία τοῦ Σπινόζα.
 ΕΘΝΙΚΟΝ *Μ. Μαλακάσης*: Ζὰν Μωρεάς.
 Ἀθήνα 1-4-27
 ΦΟΙΤ. ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ *Ἡλ. Βουτιερίδης*: Ἡ ξένη ἐπίδραση εἰς τὴν Νεοελ. Λο-
 γοτεχνία
 Ἀθήνα 7-4-27
 ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ *Μιχ. Κουνελάκης*: Περὶ Σκηνοθεσίας.
 Ἀθήνα 13-4-27
 ΦΟΙΤ. ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ *Ν Χαϊζηδάκης*: Ἡ διγλωσσία εἰς τὴν Εὐρώπην
 Ἀθήνα 14-4-27
 ΑΡΧΑΙΟΛ. ἙΤΑΙΡ. *Μίλλερ*: Πεντηκονταετηρεῖς τοῦ Φίνλεϊ.
 Ἀθήνα 14-4-27
 ΒΙΒΛΙΟΘ. ΒΟΥΛΗΣ *Δ. Π. Κολογερόπουλος*: Περὶ Ἀλχημείας.
 Ἀθήνα 15-4-27
 ΛΥΚΕΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΩΝ *Ἄννα Τριανταφυλίδου*: Ἡ Σοιηδὴ συγγο. Ἑλλεν Κεῦ.

ΕΠΑΡΧΙΕΣ

- ΠΕΙΡΑΙΑΣ *Δημ. Θεάτρ. Σχολὴ Ὁδείου Πειραιῶς*: *Χερουβέμ* Ξε-
 νοπούλου. διδασκ. καὶ σκηνοθ. Μ. Κουνελάκη.
 25-3-27
 ΠΕΙΡΑΙΑΣ *Δημ. Θεάτρον. Ὁδεῖον Πειραιῶς* Συν. Συμφ. Ὁρχήστρας
 7-4-27 *Διευθ. Φ. Οικονομίδης. Σολίστ Φρ. Βολωνίτης.*
 » 14-4-27 *Ὁδεῖον Πειραιῶς* Récital κ. Ἀλεξ. Τριάντη
 » 17-4-27 *Ὁδεῖον Πειραιῶς* Requiem ἀπὸ τῆ Μικτῆ Χορωδία
 τοῦ Ὁδ. Π. με ὀρχήστρα. Διευθ. Φ. Οικονομίδη. Συμφ.
 Ἄδων Φλ. Πασχίλη (ψηφ.) Κ. Κασιμαννῆ (μεσοφ.) κ. κ.
 Κ. Τριανταφυλλοῦ (τενόρου) Α. Καλαμπούση (μπαίσοου).
 ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ *Συναυλία Συλλόγου Ἐξωραϊσμοῦ Ζαγοράς* Σύμπο. Κας
 14 4-27 *Βάρνα κ. κ. Σ. Ριτσιάνο, Κρίνου δὲ Κάστρα, Ν. Ἀλεξο-*
πούλου, Κας Κ. Ἀντύπα (ψηφ.) Ἄδων Φ. Καμπανιάκη,
Κατίνας Ἀντισσά, Φιλίτσα: Χουσουῆδη, Νίτσας Χουσουῆδη
καὶ κ. κ. Σ. καὶ Κ. Ριτσιάνο, Γ. Σκόρτη Σ. Σιδερίδη,
Λ. Μαδιάνου, Κ. Καζούρη, Καλογιάννη Χ. Καρικομνηνοῦ.
 [Προγ. Κάρερα, Λάκ. Τζορντάνο, Λίστ. Ντονιζέτι, Σοπέν, Μέ-
 γερμπερ, Χίμμελ, Μέντελσον, Μπελλίνι].